

भाषाकलिका

प्रथमो भागः षष्ठश्रेणी संस्कृतपाठ्यपुस्तकम्

शिक्षक शिक्षा निदेशालय तथा राज्य शैक्षिक
अनुसंधान और प्रशिक्षण परिषद,
ओडिशा, भुवनेश्वरम्

ओडिशा विद्यालय शिक्षा कार्यक्रम प्राधिकरण,
भुवनेश्वरम्

भाषाकलिका (प्रथम भाग)

षष्ठ श्रेणी - संस्कृतपाठ्यपुस्तकम्

लेखकमण्डली :

प्रो. गोपालकृष्ण दाशः

पण्डित नृसिंह चरण पण्डा

ड. गौतम महारणा

ड. विपिनविहारी शतपथी

समीक्षक :

ड.कालीप्रसन्न शतपथी

संयोजना :

ड.प्रीतिलता जेना

ड.तिलोत्तमा सेनापति

ड. सविता साहु

प्रकाशकः

विद्यालय - गणशिक्षा - विभागः,

ओड़िशा सर्वकारः

संस्करणम् - २०१०

२०१९

प्रस्तुति :

शिक्षक शिक्षा निदेशालय तथा राज्य शैक्षिक अनुसंधान और प्रशिक्षणम् परिषद

ओड़िशा, भुवनेश्वरम्

और

ओड़िशा राज्य पाठ्यपुस्तक प्रणयन और प्रकाशनम् संस्था, भुवनेश्वरम्

मुद्रण : पाठ्यपुस्तक उत्पादन और विक्रय, भुवनेश्वरम्

ଭୂମିକା

ସଂସ୍କୃତ ବିଶ୍ୱର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଭାଷା । ବୈଦିକଯୁଗରୁ ଆଧୁନିକକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂସ୍କୃତଧାରା ନିରନ୍ତର ଗତିରେ ପ୍ରବାହିତ । ଜ୍ଞାନ-ବିଜ୍ଞାନ ବିଷୟକ ବହୁଗ୍ରନ୍ଥ ସଂସ୍କୃତରେ ରଚିତ ଓ ପ୍ରକାଶିତ । “ସର୍ବଜନହିତାୟ” ଏହି ଭାଷା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ସଂସ୍କୃତ ହିଁ ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ବୈଜ୍ଞାନିକ, ନୈତିକ ଓ ଆଧୁନିକ ତତ୍ତ୍ୱରାଶିର ଭଣ୍ଡାର । ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତି, ସଭ୍ୟତା, ଇତିହାସ, ଧର୍ମ, ଦର୍ଶନ, ଭୂଗୋଳ, ରାଜନୀତି, ପ୍ରବନ୍ଧନ ବିଦ୍ୟା, ଅର୍ଥନୀତି ଓ ବିଜ୍ଞାନର ଉପାଦାନ ସଂସ୍କୃତରେ ନିହିତ । “ବସୁଧୈବ କୁରୁମ୍ୟକମ୍” ଭାବନାଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱାୟନ ପ୍ରଚାରିତ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଶିକ୍ଷାପଦ୍ଧତିରେ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାଜ୍ଞାନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟସ୍ତରରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ପାଠ୍ୟଚର୍ଯ୍ୟା ରୂପରେଖା-୨୦୦୫ ଅନୁସାରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁସାରେ ରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ସଂସ୍କୃତରେ ନବୀନ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ନିର୍ମାଣର ଯୋଜନା କରାଯାଇଛି । ସର୍ବଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନ ଅନ୍ତର୍ଗତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁସାରେ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ରଚନା କରାଯାଇଛି । ନବୀନ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ “ଭାଷାକଳିକା - ପ୍ରଥମୋଭାଗ” ଷଷ୍ଠଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ରଚିତ । ନୈତିକ ଓ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ମୂଳକ ରଚନା ଏଥିରେ ସନ୍ନିବେଶିତ । ବର୍ଣ୍ଣମାଳା, ଶବ୍ଦ ରଚନା, ମୌଖିକପାଠ ଓ ସର୍ଜନାତ୍ମକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ଆଦି ବିବିଧ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏଥିରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ । ଛାତ୍ରଙ୍କର ଅଭିରୁଚି ଉତ୍ପାଦନ ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ତାହା ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଶୃଙ୍ଖଳାର ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ ‘**ଭାଷାକଳିକା - ପ୍ରଥମୋ ଭାଗ**’ କୋମଳମତି ଛାତ୍ରଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଶିକ୍ଷକ-ଛାତ୍ରଙ୍କର ଅନ୍ତଃକ୍ରିୟା ଓ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ମାଧ୍ୟମରେ ସଂସ୍କୃତ ପ୍ରତି ଅଭିରୁଚି ସୃଷ୍ଟି କରାଯିବା ସହ ସଂସ୍କୃତକୁ ଲୋକପ୍ରିୟ କରାଯାଇପାରିବ ବୋଲି ଆଶା । ଗାନ ମାଧ୍ୟମରେ ପଦ୍ୟ ଭାଗକୁ ରୁଚିକର କରାଯାଇ ପାରିବ । ଗାନ ସହ ଅଭିନୟ ପ୍ରକାର ମଧ୍ୟ ସଂଯୋଜିତ କରାଯିବ । ଛାତ୍ରର ଚିନ୍ତନ ଓ ଉଦ୍ଭାବନ ଶକ୍ତିକୁ କ୍ରିୟାଶୀଳ କରିବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ କେବଳ

ସଙ୍କେତ ବହନ କରେ । ଶିକ୍ଷକ ଓ ଛାତ୍ରଙ୍କର ପାରସ୍ପରିକ ଅନ୍ତଃକ୍ରିୟାରେ ଏହା କ୍ରିୟାନ୍ୱିତ ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ । ପାଠ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀକୁ ଚିତ୍ରମାଧ୍ୟମରେ ରୋଚକ କରିବାର ପ୍ରୟାସ କରାଯାଇଛି ।

‘ଭାଷା କଳିକା - ପ୍ରଥମୋ ଭାଗ’ ରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିନ୍ଦୁପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ପ୍ରଦତ୍ତ ।

- * ସଂସ୍କୃତ ବର୍ଣ୍ଣ, ଶବ୍ଦ ଓ ବାକ୍ୟର ଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ
- * ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ମାଧ୍ୟମରେ ବୁଦ୍ଧିର ବିକାଶ
- * ଭାଷିକ ତତ୍ତ୍ୱ (ଶ୍ରବଣ, ବାଚନ, ପଠନ ଓ ଲିଖନ)ର ପ୍ରୟୋଗ କ୍ଷମତା
- * ନୈତିକ ମୂଲ୍ୟଭିତ୍ତିକ ସଂସ୍କୃତପଦ୍ୟର ପରିଚୟ
- * ସଂସ୍କୃତରେ ବାର୍ତ୍ତାଳପ କରିବାର ସାମାନ୍ୟ ପରିଚୟ
- * ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦର ଶୁଦ୍ଧରୂପସହ ସାମାନ୍ୟ ପରିଚୟ
- * ରୋଚକ ଚିତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ରୁଚି ଉତ୍ପାଦନ ଓ ଭାଷା ଜ୍ଞାନ
- * ରୋଚକ ଓ ଜ୍ଞାନବର୍ଦ୍ଧକ ଅଭ୍ୟାସ
- * ପ୍ରକୃତ ନିର୍ମାଣ ପ୍ରସ୍ତୁତିର ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି
- * ମୌଖିକ ଅଭ୍ୟାସ

ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଭୂମିକା -

ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ବିଜ୍ଞାନସମ୍ମତ ଓ ସୁରୁଚିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଅଧ୍ୟାପନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଭୂମିକା ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ନବୀନ ପଦ୍ଧତିରେ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ରଚିତ, କିନ୍ତୁ ଏହାର କ୍ରିୟାନୁୟ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ସେମାନେ ସ୍ୱ ସ୍ୱ କୌଶଳ ମାଧ୍ୟମରେ ଛାତ୍ରଙ୍କର ରୁଚି ବଢାଇବାରେ ସହାୟକ । ଭାଷିକତତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରାୟୋଗିକ ଅଭ୍ୟାସ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର କୁଶଳ ଅଧ୍ୟାପନା ଶୈଳୀ ଉପରେ ଆଶ୍ରିତ । ଦୃଶ୍ୟ-ଶ୍ରବ୍ୟ-ଯାନ୍ତ୍ରିକ ସାମଗ୍ରୀ ସହାୟତାରେ ଚିତ୍ର-ଗାନ-ପାଠ ମାଧ୍ୟମରେ ଅଭିନୟ ସଂବାଦ ପରକ କୌଶଳ ଅବଲମ୍ବନ କରି ସଂସ୍କୃତ ଅଧ୍ୟୟନକୁ ରୋଚକ, ସରଳ ଓ ଲୋକପ୍ରିୟ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁଭବୀ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ପ୍ରୟାସ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପଯୋଗୀ ।

ସେମାନଙ୍କର ସୁଚିନ୍ତିତ ପରାମର୍ଶକୁ ଆମେ ସ୍ୱାଗତ କରିବୁ ।

॥ ଇତି ॥

ଲେଖକମଣ୍ଡଳୀ

SYLLABUS OF SANSKRIT (UPPER PRIMARY LEVEL)

1. INTRODUCTION ABOUT THE SUBJECT :

ସଂସ୍କୃତ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଭାଷା । ବୈଦିକଯୁଗରୁ ଆଧୁନିକ କାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂସ୍କୃତଧାରା ଅବାଧ ଗତିରେ ପ୍ରବାହିତ । ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନ ବିଷୟକ ବହୁ ଗ୍ରନ୍ଥ ସଂସ୍କୃତଭାଷାରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଅନ୍ୟଭାଷା ଶିକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ସହାୟକା ହୁଏ । ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ଅଧ୍ୟୟନ ଭାରତକୁ ଏକତା ସୂତ୍ରରେ ବାନ୍ଧିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥାଏ । ଭାରତ ସଂବିଧାନର ଅଷ୍ଟମ ଅନୁଚ୍ଛେଦ ଅନୁଯାୟୀ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାକୁ ଆଧୁନିକ ଭାରତୀୟ ଭାଷାର (MIL) ମାନ୍ୟତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଭାଷା ଦ୍ୱାରା ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟତା, ସଂସ୍କୃତି, ଧର୍ମ, ଦର୍ଶନ, ପୁରାଣ, ଇତିହାସ, ଭୂଗୋଳ, ରାଜନୀତି, ଅର୍ଥନୀତି, ପ୍ରବନ୍ଧନ ବିଦ୍ୟା ଓ ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ୟକ୍ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ ହୋଇଥାଏ । ମାନବୀୟ ମୂଲ୍ୟ ଓ ବିଶ୍ୱବନ୍ଧୁତ୍ୱର ଭାବ ସଂସ୍କୃତଭାଷା ଦ୍ୱାରା ବିକାଶ ଲାଭ କରିଥାଏ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରୁ ମାଧ୍ୟମିକ ସ୍ତର (ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀରୁ ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ପଠନ ଓ ପାଠନ ନିମନ୍ତେ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ବିକଶିତ କରାଯାଇଛି ।

2. OBJECTIVES (ସାମାନ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ)

- ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ନିଜଲିପି ସହିତ ଦେବନାଗରୀ ଲିପିକୁ ପରିଚିତ କରାଇବା ।
- ସଂସ୍କୃତଭାଷାର ପ୍ରାଥମିକ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରଦାନ କରିବା ।
- ବୋଧପୂର୍ବକ ଶ୍ରବଣ, କଥନ, ପଠନ ଓ ଲିଖନ କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରିବା ।
- ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ରୁଚି ବଢାଇବା ।
- ଛାତ୍ର/ଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ନୈତିକ, ସାମାଜିକ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ବିକାଶ ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇବା ।
- ପରିବେଶ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ।
- ମାତୃଭାଷାରେ ଥିବା ସଂସ୍କୃତ ପଦ ମାନଙ୍କ ସହିତ ପରିଚିତ କରାଇବା ।

ବିଶେଷ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

- ସଂସ୍କୃତର ଧ୍ୱନି ଗୁଡ଼ିକର ଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ କରାଇବାର ଯୋଗ୍ୟତା ଉତ୍ପନ୍ନ କରାଇବା ।

- ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ବିଶେଷ କରି ବ୍ୟାବହାରିକ ଭାଷାରେ ସରଳବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝିବା ଓ କହିବାର କ୍ଷମତା ବଢ଼ାଇବା ।
- ଅର୍ଥବୋଧ ସହିତ ସଂସ୍କୃତ ଗଦ୍ୟାଂଶକୁ ପଠନ କରିବାର କ୍ଷମତା ବିକଶିତ କରିବା ।
- ସଂସ୍କୃତ ଶ୍ଳୋକଗୁଡ଼ିକୁ ମନେ ରଖି ସ୍ଵର ସହିତ ଗାନ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ।
- ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ସରଳ ବାକ୍ୟ ରଚନା କରିବାର କ୍ଷମତା ବଢ଼ାଇବା ।
- ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଜିଜ୍ଞାସା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ।
- ସଂସ୍କୃତ ଗୀତ / କବିତାର ଲୟବୋଧ ତଥା ଗାନ କରିବାର କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ।
- ଶ୍ରବଣ, କଥନ, ପଠନ, ଲେଖନ, ବାଚନ, ଅନୁବାଚନ, ଦୃଶ୍ୟ ଓ ଶ୍ରବ୍ୟ ପଦ୍ଧତି ଦ୍ଵାରା ଯୋଗ୍ୟତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ।

୩. କୌଶଳ ପରକ ଯୋଗ୍ୟତା :

(କ) ଶ୍ରବଣ

- ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ସଂସ୍କୃତଭାଷାର ବିଶିଷ୍ଟ ଧ୍ଵନି ଗୁଡ଼ିକ ଶ୍ରବଣ କରି ଚିହ୍ନି ପାରିବା । ପ୍ରାତିପଦିକ-ବାଳକ, ଶିକ୍ଷକ, ମୁନି, ସାଧୁ
- ବିସର୍ଗ ଧ୍ଵନି - ବାଳକଃ, ଶିକ୍ଷକଃ, ମୁନିଃ, ସାଧୁଃ
- ର, ରେଫ ତଥା 'ର' ରୁ ସୃଷ୍ଟ ହେଉଥିବା ଶବ୍ଦ ଯଥା - କୃମି, କର୍ମ, କ୍ରମ, ପର୍ବତ ଇତ୍ୟାଦି ।
- ଅନୁନାସିକ ଓ ଅନୁସ୍ଵାର ଧ୍ଵନି - ସଂଗୀତ, ସଂସ୍କାର
- ସଂଯୁକ୍ତାକ୍ଷର - ଦ୍ୟ, ଜ୍ଞ, ଘ୍ଵ, ସ୍ଵ, ସ୍ଫ, ଷ୍ଠ, ତ୍ର, ଜ୍ଞ, ସ୍ତ, ସ୍ତ ଇତ୍ୟାଦି ।
- ଉଷ୍ମ ଧ୍ଵନି - ଶ, ଷ, ସ, ହ
- ସଂସ୍କୃତର ସରଳ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଶୁଣି ଅର୍ଥ ବୁଝିବା ତଥା ସେଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରୟୋଗ କରି ଶିଖିବା ।

(ଖ) ଭାଷଣ

- ସଂସ୍କୃତ ପଦଗୁଡ଼ିକର ଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ଜାଣିବା ।
- ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ସୁଭାଷିତମାନଙ୍କୁ କଣ୍ଠସ୍ଥ କରି ଶୁଣାଇ ପାରିବା ।
- ସଂସ୍କୃତରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରିବା ।

(ଗ) ପଠନ

- ସରଳ ସଂସ୍କୃତ ଗଦ୍ୟାଂଶର ଶୁଦ୍ଧ ପଠନ କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ।
- ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକରେ ଥିବା ସୁଭାଷିତ ଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଦ୍ଧ ଭାବରେ ପଢ଼ିପାରିବା ।
- ସରଳ ସଂସ୍କୃତ ବାକ୍ୟକୁ ପଢ଼ି ଅର୍ଥ ବୁଝିବା ତଥା ତା'ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଦେଇପାରିବା ।

(ଘ) ଲେଖନ

- ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକରେ ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଥିବା ଶବ୍ଦକୁ ଶୁଦ୍ଧଭାବେ ଲେଖିପାରିବା ।
- ସରଳ ସଂସ୍କୃତ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ଶୁଦ୍ଧଭାବେ ଲେଖିପାରିବା । (ଶୁଦ୍ଧ ଲେଖନ)

୪. ସଂସ୍କୃତ କଥନ କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧି

- ସଂସ୍କୃତ ବାକ୍ୟରେ ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଥିବା ନାମ ପଦ (ବିଶେଷ୍ୟ, ସର୍ବନାମ) ସହିତ କ୍ରିୟାପଦର ଉପଯୁକ୍ତ ଅନ୍ୟ କରି ଶିଖିବା ।
- ବାକ୍ୟରେ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ସହିତ ଉପଯୁକ୍ତ ବିଶେଷଣ ପଦର ଅନ୍ୟ କରି ଶିଖିବା ।
- ସଂସ୍କୃତରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ବାକ୍ୟ ଗଠନ କରି ଶିଖିବା ।
- ସଂସ୍କୃତରେ ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ଶିଖିବା ଏବଂ ତା'ର ଉତ୍ତର ପ୍ରଦାନ ଶିକ୍ଷା କରିବା ।

SANSKRIT - SYLLABUS IN DETAIL FOR CLASS - VI

Unit	Contents Concept & Sub concept in detail	Suggested Activities	No. of Periods	Suggested Evaluation	Percentage of Marks	Remarks
୧.	ବର୍ଣ୍ଣ ପରିଚୟ କ) ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣ ଖ) ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ ଗ) ଅନୁନାସିକ ବର୍ଣ୍ଣ	ଚିତ୍ରଆଧାରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ୦୬ ଶିକ୍ଷଣ		କ) ପ୍ରଦତ୍ତ ଚିତ୍ର/ବର୍ଣ୍ଣକୁ ଆଧାରକରି ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ ଖ) ଖେଳନା ଉପଯୋଗ	୦୫	
୨.	ଧ୍ଵନି ପରିଚୟ କ) ପ୍ରାତିପଦିକ ଖ) ବିସର୍ଗ ଗ) ର, ରେଫ ତଥା 'ର' ରୁ ସୃଷ୍ଟ ଶବ୍ଦ (କୃମି, କର୍ମ, କ୍ରମ, ଇତ୍ୟାଦି) ଘ) ଅନୁନାସିକ, ଅନୁସାର ଙ) ସଂଯୁକ୍ତାକ୍ଷର ଚ) ଉଷ୍ମ ଧ୍ଵନି	ଚିତ୍ର ଆଧାରିତ ୦୮		କ) ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ ଖ) ଶବ୍ଦ ମେଳନ ଗ) ଚିତ୍ର ଆଧାରିତ ପ୍ରଶ୍ନ ଘ) ଶୁଦ୍ଧ ପଦ ଲେଖନ	୦୬	
୩.	ବିଶେଷ୍ୟ କ) 'ଅ'କାରାନ୍ତ ଫୁଲିଙ୍ଗ - ବାଳକ, ଶିକ୍ଷକ, କୃଷକ ଇତ୍ୟାଦି ଖ) 'ଆ'କାରାନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ -ଲତା, ବାଳିକା, କବିତା ଇତ୍ୟାଦି ଗ) 'ଅ'କାରାନ୍ତ ନପୁଂସକ ଲିଙ୍ଗ - ଫଳ, ପତ୍ର, ପୁଷ୍ପ ଇତ୍ୟାଦି	ଚିତ୍ର ଆଧାରିତ ୧୦		କ) ସ୍ତମ୍ଭମେଳନ ଖ) ଉଦ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ସଂଯୋଜନ ଗ) ବିକ୍ଷିପ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ମେଳନ ଘ) ଚିତ୍ର ଦେଖି ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ	୦୮	
୪.	ବିଶେଷଣ କ) ସଂଖ୍ୟା ୧ ଠାରୁ ୨୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖ) ପୂରଣ ବାଚକ ପ୍ରଥମରୁ ଦଶମ ଗ) ଗୁଣ ବାଚକ ଅକାରାନ୍ତ, ଆକାରାନ୍ତ	ଗୀତ ଓ କ୍ରୀଡ଼ା ଆଧାରିତ ୦୬		କ) ସଂଖ୍ୟା ଲେଖନ ଖ) ଅକ୍ଷରରେ ସଂଖ୍ୟା ଗ) ସ୍ତମ୍ଭମେଳନ ଘ) ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ	୦୬	

୫. ସର୍ବନାମ

କ) ଶବ୍ଦ ପରିଚୟ ଓ ପ୍ରୟୋଗ - ଅହମ୍, ବୟମ୍, ମମ୍, ଅସ୍ମାକମ୍, ସଃ, ତେ, ସା, ତାଃ, ତତ୍, ତାନି, କଃ, କେ, କା, କାଃ, କିମ୍, କାନି, ଏଷଃ, ଏତେ, ଏଷା, ଏତାଃ, ଏତତ୍, ଏତାନି	ସଚିତ୍ର, କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ସରଳ ବାକ୍ୟ	୦୬	କ) ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ ଖ) ଶବ୍ଦ ମେଳନ ଗ) ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ଅଭ୍ୟାସ	୦୫
--	--------------------------------	----	---	----

୬. କ୍ରିୟା

କ) ଲଟ୍ (ବର୍ତ୍ତମାନ) ଖ) ଲୁଟ୍ (ଭବିଷ୍ୟତ) (ପଠ, ହସ୍ତ, ଚଳ, ଖେଳ, ଖାଦ୍ ପା, ଗମ୍, ଦୃଶ)	କିନିପୁରୁଷ ଏକବଚନ ଓ ବହୁ ବଚନ ପ୍ରୟୋଗ	କ) ସରଳ ବାକ୍ୟାଧାରିତ ଖ) କେବଳ ଚିତ୍ରଗତ ପ୍ରୟୋଗ	୦୮	କ) ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ ଖ) ବାକ୍ୟ ରଚନା ଗ) ସ୍ତମ୍ଭ ମେଳନ ଘ) ସଂଶୋଧନ	୦୫
--	--	--	----	--	----

୭. ଅବ୍ୟୟ

କ) ଯତ୍ର, ତତ୍ର, କୁତ୍ର, ଅତ୍ର, ସର୍ବତ୍ର, ଅନ୍ୟତ୍ର, ଯଦା, ତଦା, ସଦା, ଏକଦା, ଚ, ସର୍ବଦା, ଅପି, ଅଦ୍ୟ, ଶ୍ଵଃ, ହ୍ୟଃ, ପ୍ରାତଃ, ଦିବା, ସାୟମ୍, ନନ୍ଦମ୍, ଅଧୁନା, ଏବ, କୁତଃ	କ) ସରଳ ବାକ୍ୟାଧାରିତ ଖ) କେବଳ ଚିତ୍ରଗତ ପ୍ରୟୋଗ	୦୪	କ) ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ ଖ) ପ୍ରଶ୍ନ ନିର୍ମାଣ ଗ) ସ୍ତମ୍ଭ ମେଳନ	୦୫
--	--	----	---	----

୮. ଶ୍ଳୋକ ଗୀତ

କ) ନୀତି ଶ୍ଳୋକ ଖ) ବନ୍ଦନା (i) ଇଶ୍ଵର ବନ୍ଦନା (ii) ଦେଶବନ୍ଦନା ଗ) ଆଧୁନିକ ଗୀତ	କ) ସସ୍ଵର ଗାନ ଖ) ଅଭିନୟ ସହିତ ଗାନ ଗ) ଶ୍ଳୋକ ଉଚ୍ଚାରଣ ଓ ଶ୍ଳୋକାନ୍ତ ଅନ୍ତ୍ୟାକ୍ଷର ଆଦି ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଆୟୋଜନ ମୋଟ	୧୨	କ) ଅର୍ଥ ଲେଖନ ଖ) ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ ଗ) ଭବ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଂଯୋଜନ ଘ) ଗାନ	୧୦
		୨୦		୫୦

ବି.ଦ୍ର: - ଷଷ୍ଠଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ

୫୦ ନମ୍ବର ଲିଖିତ
୫୦ ନମ୍ବର ମୌଖିକ

୧୦୦ ନମ୍ବର ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍କ

ସର୍ବମୋଟ

पाठानुक्रमणिका

पाठा :	विषया :	पृष्ठाङ्का :
	वन्दना	१
प्रथमः पाठः	वर्णपरिचयः	२
द्वितीयः पाठः	अतिरिक्तवर्णपरिचयः	१८
तृतीयः पाठः	मात्रापरिचयः	२४
चतुर्थः पाठः	मात्रायोगः	२६
पञ्चमः पाठः	ध्वनिपरिचयः	३४
षष्ठः पाठः	अकारान्तपुंलिङ्गः	४८
सप्तमः पाठः	आकारान्तस्त्रीलिङ्गः	५१
अष्टमः पाठः	अकारान्तनपुंसकलिङ्गः	५४
नवमः पाठः	इकारान्तपुंलिङ्गः	५७
	उकारान्तपुंलिङ्गः	५७
दशमः पाठः	संख्या	६२
एकादशः पाठः	पूरणवाचकशब्दाः	७०
द्वादशः पाठः	गुणवाचकशब्दाः	७३
त्रयोदशः पाठः	सर्वनामप्रयोगः	७४
चतुर्दशः पाठः	परिचयः	८४
पञ्चदशः पाठः	शरीरस्य अङ्गानि	८८
षोडशः पाठः	क्रियापरिचयः	९०
सप्तदशः पाठः	वचनपरिचयः	९३
अष्टादशः पाठः	वर्तमानकालः	९६
नवदशः पाठः	संभाषणम्	१०९
विंशः पाठः	भविष्यत् कालः	११२
एकविंशः पाठः	वासरः	११७
द्वाविंशः पाठः	अव्ययप्रयोगः	११९
त्रयोविंशः पाठः	रक्ष गोमातरम्	१२१
	लालनगीतम्	१२३
	अहंनमामि	१२५
चतुर्विंशः पाठः	अक्षरगीतम्,	१२७
	बालकाः आयात	१२९
	सुभाषितानि	१३१
	वदतु संस्कृतम्	१३३
	पाठ्य खसडा	१३४

नमो गणेश ! विघ्नेश !

गिरिजानन्दन ! प्रभो !

मम विघ्नविनाशाय

गणाधिपतये नमः ।।

सरस्वति ! नमस्तुभ्यं

वरदे ! कामरूपिणि !

विद्यारम्भं करिष्यामि

सिद्धिर्भवतु मे सदा ।।

ଏହି ବିଷୟଟି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପଢ଼ାଇବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୁହେଁ ।
ପିଲାମାନେ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ପଢ଼ି ମନେ ରଖିବେ ।

ବର୍ଣ୍ଣପରିଚୟ : (ବର୍ଣ୍ଣପରିଚୟଃ)

ପ୍ରଥମ : ପାଠ :

स्वरवर्णाः
(ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣାଃ)

अ आ इ ई लृ
उ ऊ ऋ ॠ

अ	अ								

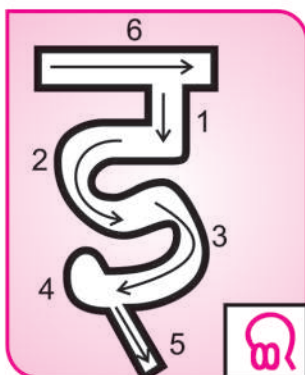
अज : (ଅଜଃ)

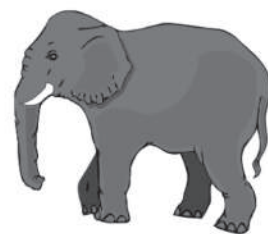
आ	आ								

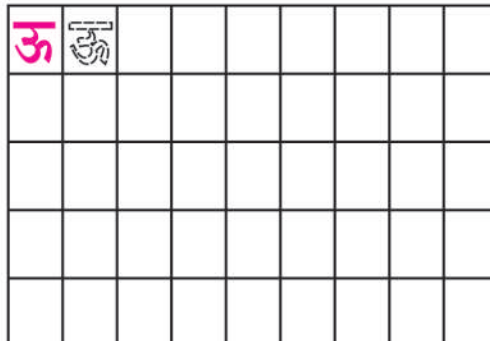
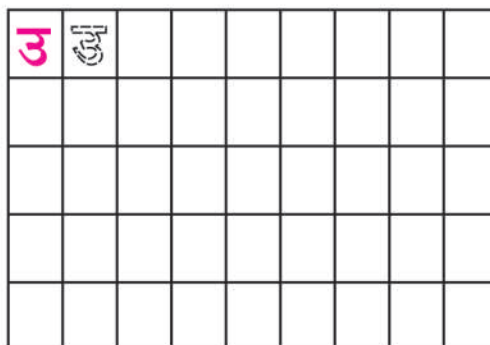
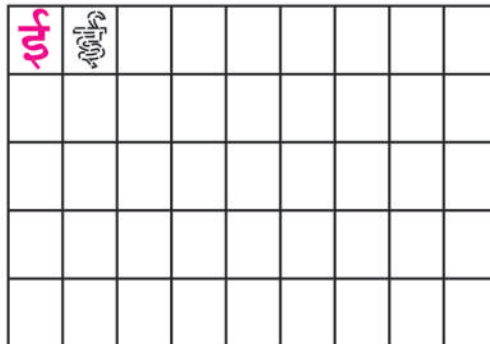
आसनम् (ଆସନମ୍)

इ	इ								

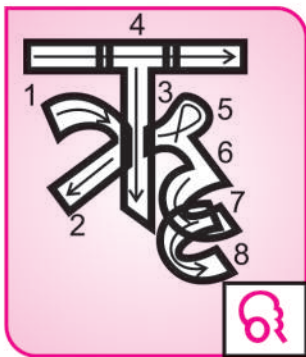

इभ : (ଇଭଃ)

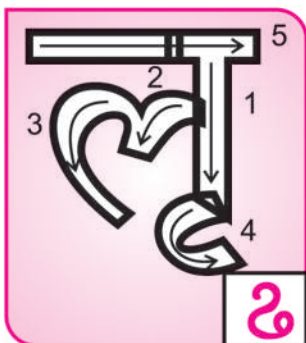

ଋ	ଋ										

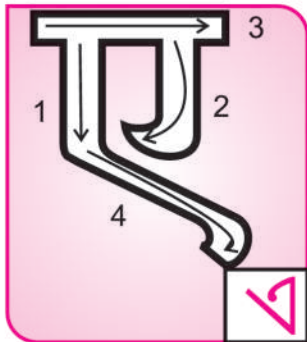
ୠ	ୠ										

ୡ	ୡ										

ए ऐ ओ औ

ए	ए								

एण : (एणः)

ऐ	ऐ								

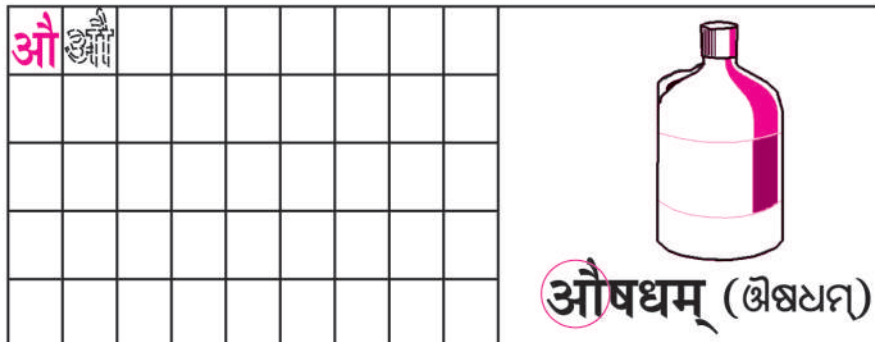
ऐडक : (ऐडकः)

औ	औ								

ओकण : (ओकणः)

୧. ରିକ୍ତସ୍ଥାନं पूरयतु ଖାଲିସ୍ଥାନ ପୂରଣକର

१. अ इ उ ऋ ए ओ
२. आ ई ऊ ऋ ऐ औ

୨. କ୍ରମଶଃ ଲିଖିତୁ (କ୍ରମରେ ଲେଖ)

ई उ अ ऐ ओ ऋ ए आ इ ऊ ॠ औ लृ

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପ୍ରତି -

ପୁଣି ଯେତେବେଳେ ଦେବନାଗରୀ ଅକ୍ଷର ସଂଗ୍ରହ କରି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବର୍ଣ୍ଣ ଚିହ୍ନାଇବାର ଅଭ୍ୟାସ ଓ କ୍ରମଶଃ ସଜାଜ ରଖିବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇବେ ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ଇଭଃ - ହାତୀ, ଉଷଣମ୍ - ଅଦା, ଏଣଃ - ହରିଣ, ଐଡ଼କଃ - ମେଷା,
ଓକଣଃ - ଓଡ଼ଣ / ଛାରପୋକ ।

व्यञ्जनवर्णाः (व्यञ्जनवर्णः)

क

ख

ग

क	क								

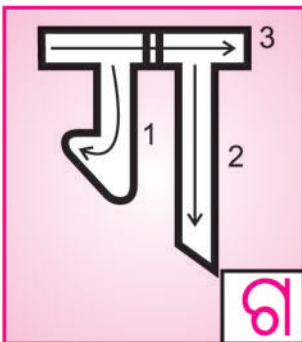
कमलम् (कमलम्)

ख	ख								

खगः (खगः)

ग	ग								

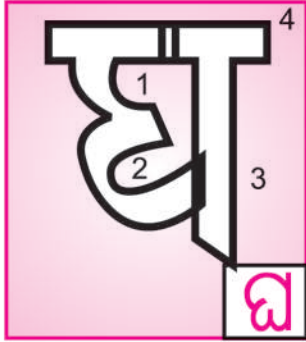

गलः (गलः)

घ

ङ

च

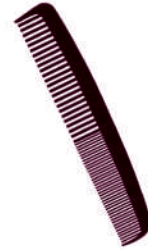
घ	घ								

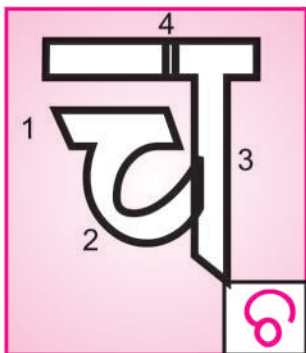
घଟ : (ଘଟା)

ङ	ङ								

କଞ୍ଜକତମ୍ (କଞ୍ଜକତା)

च									

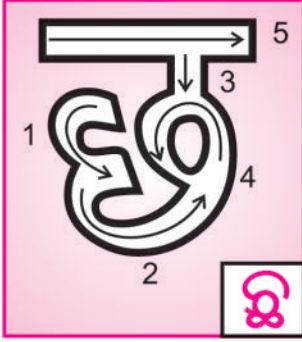

चषक : (ଚଞ୍ଚକ)

छ

ज

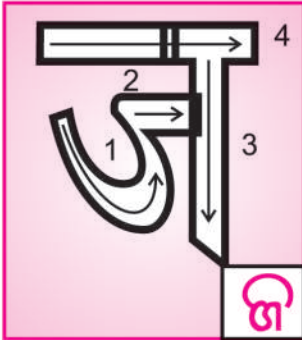
झ

छ									

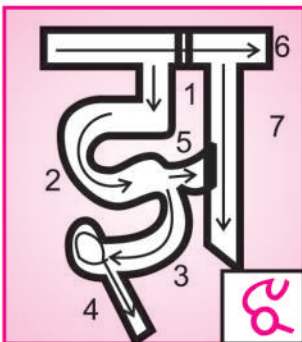
छत्रम् (छत्रम्)

ज									

जलम् (जलम्)

झ									

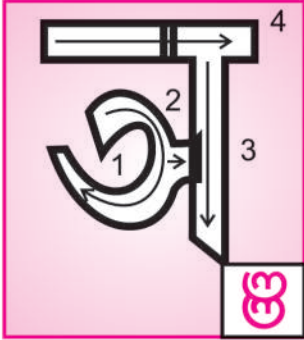

झषः (झषः)

अ

ट

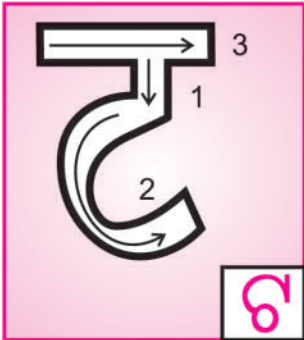
ठ

अ									

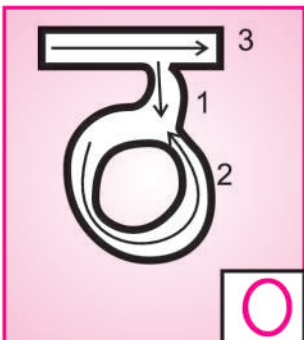
खञ्जनः (खञ्जन्)

ट									

टङ्कम् (टङ्कन्)

ठ									

कमठः (कमठन्)

ଡ

ଢ

ण

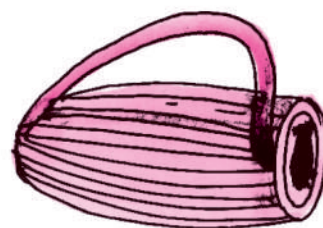
ଡ									

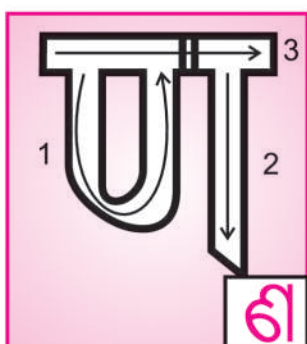
ଡମରୁ: (ଡମରୁଃ)

ଢ									

ଢୋଲ: (ଢୋଲଃ)

ण									

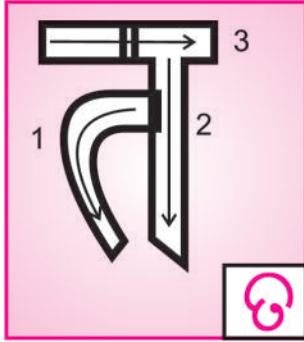

चरण: (चरणः)

त

थ

द

त									

तपनः (उद्यमः)

थ									

पथः (उद्यमः)

द									

दशनः (उद्यमः)

ଧ

ନ

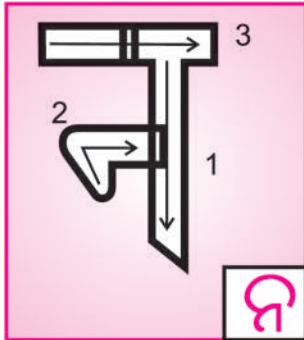
ପ

ଧ									

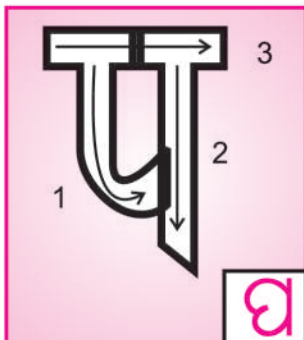
ଧଟ : (ଧୂଃ)

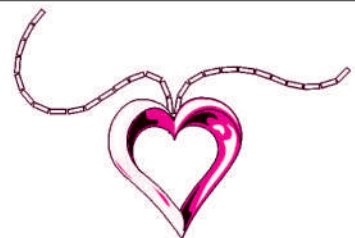
ନ									

ନଗ : (ନଗର)

ପ									

ପଦକମ୍ (ପଦକମ୍)

फ

ब

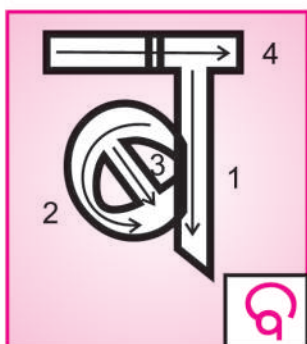
भ

फ									

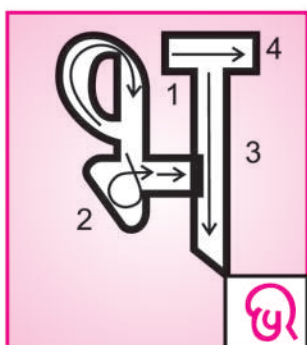
फलम् (घनम्)

ब									

बकः (वकः)

भ									

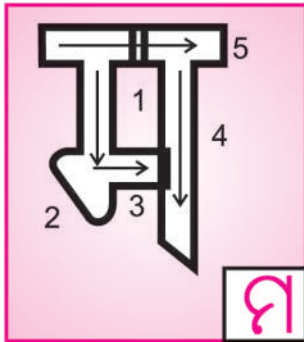

भटः (वकः)

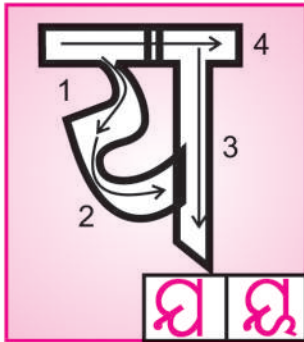
ମ

ଯ

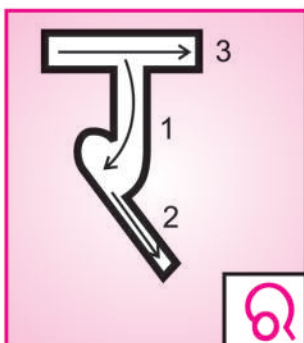
ର

ମ									

ଯ									

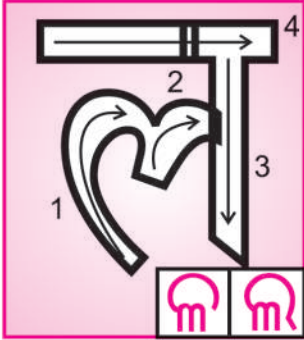
ର									

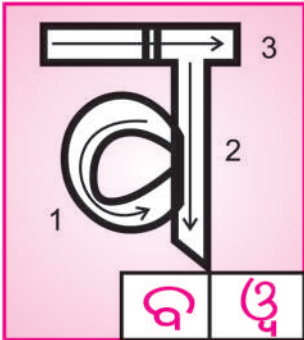
ल

व

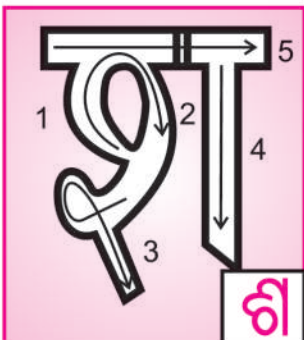
श

ल									

व									

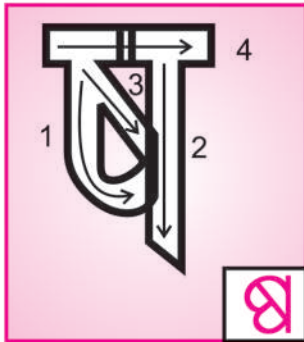
श									

ष

स

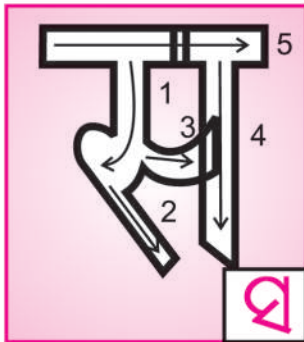
ह

ष									

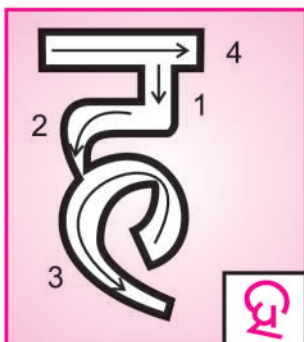
षट्पदः (षट्पदः)

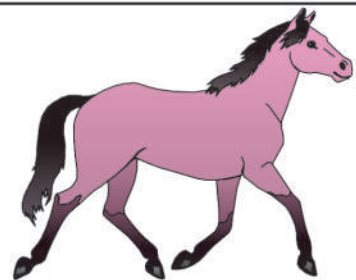
स									

सरटः (सरटः)

ह									

हयः (हयः)

ଅତିରିକ୍ତବର୍ଣ୍ଣପରିଚୟଃ

ଦ୍ଵିତୀୟ: ପାଠ:

ଅं

ଅ:

ଐ

अं									

अः									

औ									

क्ष

क्ष

ରକ୍ଷକ : (ରକ୍ଷକଃ)

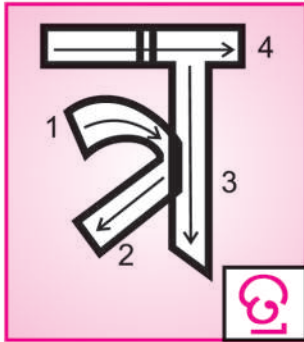

ସୂଚନା - ଅ ଠାରୁ କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଷ ଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଗ କରନ୍ତୁ ।

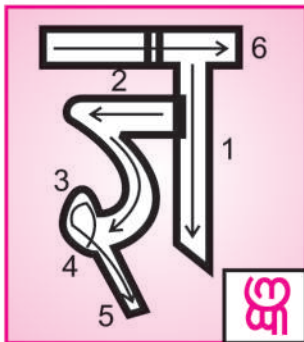
त्र

ज्ञ

श्र

त्र																			

ज्ञ																			

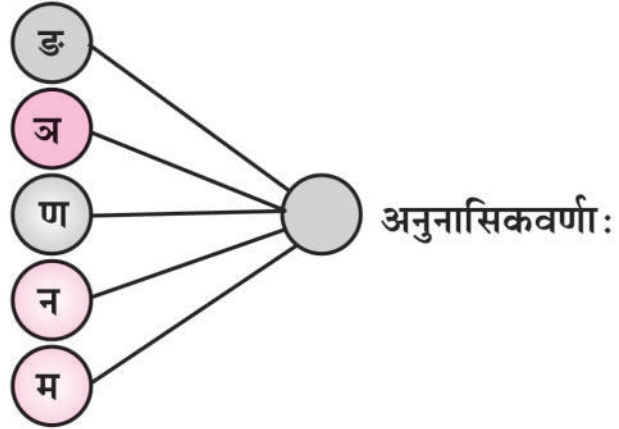

श्र																			

व्यञ्जनवर्णाः वयञ्जन वर्ण

क	ख	ग	घ
च	छ	ज	झ
ट	ठ	ड	ढ
त	थ	द	ध
प	फ	ब	भ
य	र	ल	व
श	ष	स	ह

अभ्यासः (थळपाव)

रिक्तं स्थानं पूरयतु वृत्तपञ्चान घृष्टा कर

१.

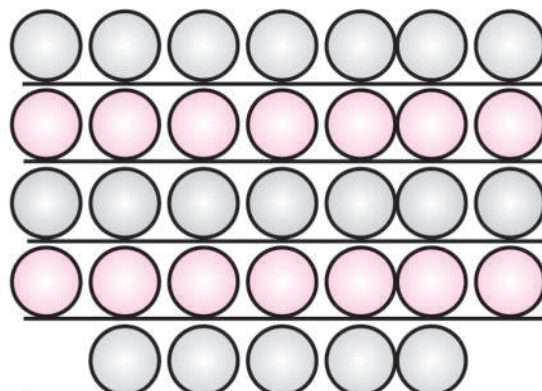
क		ग		ङ
च		ज		झ
ट		ड		ण
त		द		न
प		ब		म
य		ल		
श		स		

२.

	ख		घ	
	छ		झ	
	ठ		ढ	
	थ		ध	
	फ		भ	
	र		व	
	ष		ह	

୨.

କ୍ରମଶଃ ଲିଖିତୁ ସଜାଇ ଲେଖା

୩.

କ୍ରମଶଃ ଯୋଜିତୁ ସଜାଇ ଯୋଗକର

କ	●	●	ଚ	ଥ	●	●	ନ
ଗ	●	●	ଜ	ଧ	●	●	ଭ
ଙ	●	●	ଘ	ପ	●	●	ଦ
ଛ	●	●	ଛ	ବ	●	●	ଫ
ଝ	●	●	ଠ	ମ	●	●	ଲ
ଟ	●	●	ଢ	ର	●	●	ୟ
ଡ	●	●	ତ	ବ	●	●	ସ
ଣ	●	●	ଞ	ଷ	●	●	ଶ

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପ୍ରତି -

ପ୍ଲାଷ୍ଟିକରେ ତିଆରି ଦେବନାଗରୀ ଅକ୍ଷର ସଂଗ୍ରହ କରି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବର୍ଣ୍ଣ ଚିହ୍ନାଇବାର ଅଭ୍ୟାସ ଓ କ୍ରମଶଃ ସଜାଇ ଲେଖିବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇବେ ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ଖଗ - ଚଢ଼େଇ, ଗଳ - ଗଳା, ଖଞ୍ଜନ - କଜଳପାତି, ଝଷ - ବଡ଼ମାଛ

ଦଶନ - ଦାନ୍ତ, ସରଟ - ଏଣୁଅ, ଷପ୍ପଦ - ଭ୍ରମର, ଶଶିକ - ଠେକୁଆ, ମକର - କୁମ୍ଭୀର

अभ्यास : (ଅଭ୍ୟାସ)

୪. योजयतु (ଯୋଗ କର)

दशनः

इभः

टङ्कम्

शशकः

हयः

कमलम्

पदकम्

रथः

अजः

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପ୍ରତି :-

ଶିକ୍ଷକ ବନ୍ଧୁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଦେଖାଇବେ । କାଗଜଖଣ୍ଡମାନଙ୍କରେ ଚିତ୍ରର ନାମ ଲେଖିଥିବେ । ଚିତ୍ର ତଳେ ଉପଯୁକ୍ତ ନାମ ଲେଖାଥିବା କାଗଜଖଣ୍ଡକୁ ଲଗାଇବାକୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ କହିବେ ।

ନିଜକାମ :

ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ପାଠ ଅନୁଯାୟୀ

ବିଭିନ୍ନ ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଣିବେ

ଏବଂ ତା' ତଳେ

ସଂସ୍କୃତରେ ତା'ର ନାମ ଲେଖିବେ ।

୫.

पश्यतु वदतु (ଦେଖ ଓ କୁହ)

मात्रापरिचय : नाट्टाघरिछ

क् + अ = क ।

_____ + _____ = _____

क् + आ = का ।

_____ + _____ = _____

क् + इ = कि ।

_____ + _____ = _____

क् + ई = की ।

_____ + _____ = _____

क् + उ = कु ।

_____ + _____ = _____

क् + ऊ = कू ।

_____ + _____ = _____

क् + ऋ = कृ ।

_____ + _____ = _____

क् + ॠ = कृ ।

_____ + _____ = _____

क् + ए = के ।

_____ + _____ = _____

क् + ऐ = कै ।

_____ + _____ = _____

क् + ओ = को ।

_____ + _____ = _____

क् + औ = कौ ।

_____ + _____ = _____

क् + अं = कं ।

_____ + _____ = _____

क् + अः = कः ।

_____ + _____ = _____

क् + अँ = कँ ।

_____ + _____ = _____

क का कि की कु कू कृ कृ के कै को कौ कं कः कँ

ଅଭ୍ୟାସ : (ଅଭିପାତ୍ର)

ରିକ୍ତ ସ୍ଥାନ ପୂରୟତୁ

ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର

୧. (କ) ଚ୍ + ୟ = ଚି

(ଖ) ପ୍ + ଋ =

(ଗ) ମ୍ + = ମି

(ଘ) + ଅ = କ

(ଙ) + ଊ = ରୁ

(ଚ) ଜ୍ + ଆ =

(ଛ) ଣ୍ + = ଣେ

(ଝ) + ଅ = ଗ

(ଞ) ଣ୍ + = ଣୁ

(ଝ) + ଓ = ଓ

(ଟ) ଣ୍ + ଋ =

୨. ଲିଖତୁ (ଲେଖ)

ଯଥା - ଗୀ = ଗ୍ + ୟ

ତଥା - (କ) ସୁ = +

(ଖ) ନି = +

(ଗ) ଗୋ = +

(ଘ) ଶୁ = +

(ଙ) ହେ = +

(ଚ) ତୈ = +

(ଛ) ସୌ = +

(ଝ) ମା = +

(ଞ) ଡ଼ = +

(ଝ) ଷଃ = +

मात्रायोग : णाढ्राझाग

चतुर्थः पाठः

आकारयोगः (था कार झाग)

क् + आ (I) = का
(खा गा घा चा छा जा)

काक :

पादः

पताका

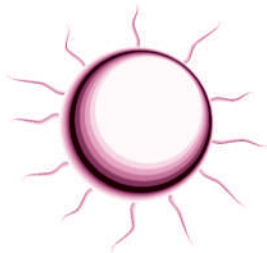
माला

इकारयोगः (इ कार झाग)

क् + इ (i) = कि
(खि गि धि चि छि जि)

रविः

गिरिः

विडालः

बालिका

शब्दार्थ - रविः = सूर्य, विडालः = बिछोड़, गिरिः = पर्वत

ईकारयोगः

(ଇ କାର ଯୋଗ)

क् + ई (ी) = की
(खी गी घी ची छी जी)

नदी

शशी

कदली

वीणा

उकारयोगः

ଉ କାର ଯୋଗ)

क् + उ (ू) = कु
(तु थु दु धु नु पु)

शिशुः

तरुः

मुखम्

शुनकः

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ଶଶୀ = ଜହ୍ନ, ଶୁନକଃ = କୁକୁର, ମୁଖମ୍ = ମୁହଁ

ଓ଼କାରଯୋଗ: (ଓ଼ କାର ଯୋଗ)

କ୍ + ଓ଼ (ୌ) = କୁ
(ପୁ ଫୁ ବୁ ଭୁ ମୁ ଯୁ)

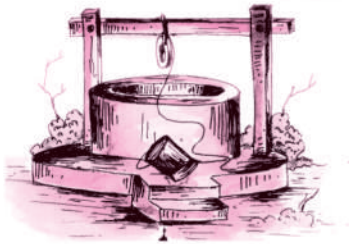
ମୂଷିକ:

ବଧୂ:

କୂପ:

ମୟୂର:

ଋକାରଯୋଗ: (ଋ କାର ଯୋଗ)

କ୍ + ଋ (ୃ) = କୃ
(କୃ ଗୃ ଚୃ ଛୃ ଜୃ ପୃ ମୃ ସୃ)

ମୃଗ:

ବୃକ:

ବୃଷଭ:

କୃଷକ:

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ବୃକଃ = ହେଟାବାଘ (ଗଧୁଆ), ବୟଃ = ବୋହୂ

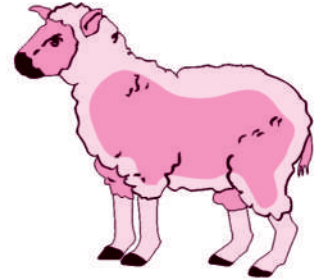
एकारयोगः (१ कार श्लोका)

क् + ए (े) = के
(रे ले वे शे षे से हे)

भेकः

मेषः

केशः

पेचकः

ऐकारयोगः (२ कार श्लोका)

क् + ऐ (ै) = कै
(गै पै बै मै सै है)

कैरवम्

सैनिकः

शैलः

शब्दार्थ - कैरवम् = कलियुग, शैलः = पर्वत, पेचकः = घेरा, शैलः = घेरा

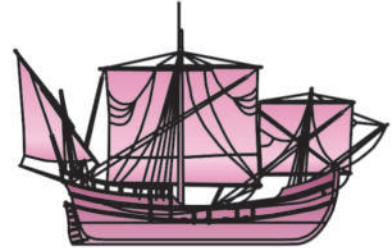
ओकारयोगः (ॐ कार श्लाघ)

क् + ओ (े) = को
(गो घो पो बो भो मो सो शो)

कोकिलः

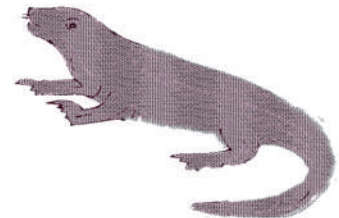
पोतः

गोलकम्

गोधा

औकारयोगः (ॐ कार श्लाघ)

क् + औ (ै) = कौ
(गौ पौ मौ सौ शौ हौ)

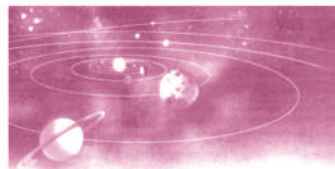
नौका

सौधः

सौरजगत्

शब्दार्थ - कोकिलः = कोकिल, घोडा = जहाज, गोधा = गाय, गोधा = कोठाघर

ଅନୁସ୍ଵାର: “ଂ” ଅନୁସ୍ଵାରଃ

କ୍ + ଅଂ (ଂ) = କଂ
(ଖଂ ଗଂ ଘଂ ଚଂ ଜଂ ପଂ ବଂ ସଂ ହଂ)

ହଂସ:

ସିଂହ:

ଘଂଶୀ

ଶଂଖ:

ଵିସର୍ଗ: “ଃ” ଵିସର୍ଗ ‘ଃ’

କ୍ + ଅଃ (ଃ) = କଃ

ଶିଃର:

ଧନୁ:

ସଃର:

ନଃଖ:

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ବଂଶୀ = ବଜୁଁଶୀ, ଶିରଃ = ମୁଣ୍ଡ, ସରଃ = ପୋଖରୀ

ଅଭ୍ୟାସ : (ଅଭିପାଦ୍ୟ)

୧. ଶବ୍ଦାନୁସାର ଚିତ୍ର ଯୋଜୟତୁ (ଶବ୍ଦ ଅନୁଯାୟୀ ଚିତ୍ର ସଂଯୋଗ କର)

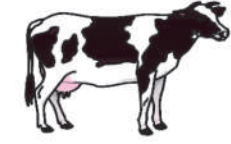
ଶୁନକ :

ଧେନୁ :

ବାନର :

କଦଳୀ

ଆଲୁକମ୍

ସେବମ୍

ବିଡାଲ :

ପେଚକ :

ଗୋଲଦୀପ :

ରେଲଯାନମ୍

ବୃଷଭ :

୨. ସଜ୍ଜୀକରୋତୁ (ସଜ୍ଜାଲ ଲେଖ)

ଯଥା ତା ପ କା = ପତାକା

ତଥା (କ) ଲୀ କ ଦ =

(ଚ) କ: ଷ କୃ =

(ଖ) ଭ: ବୃ ଷ =

(ଛ) କ ମ ର: =

(ଗ) ଚ ପେ କ: =

(ଜ) ଶ କ: ଶ =

(ଘ) କୋ ଲ: କି =

(ଝ) ମ ଲ କ ମ୍ =

(ଢ) ର: ମ ଯୁ =

(ଞ) ଶା ଓ ଡି =

୩. କୁମ୍ଭସ୍ଥିତବର୍ଣ୍ଣ ନୟତୁ ଶବ୍ଦ ଲିଖତୁ ।

କୁମ୍ଭରେ ଥିବା ଅକ୍ଷରକୁ ନିଅ, ଶବ୍ଦ ଲେଖ ।

(କ)

(ଖ)

(ଗ)

(ଘ)

ତୁମ ପାଇଁ କାମ -

୧) ବିଭିନ୍ନ କଣ୍ଠେଇ କରି ତା'ର ସଂସ୍କୃତ ନାମ ଲେଖ ।

୨) ବହିରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଚିତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ସଂଗ୍ରହ କରି ଖାତାରେ ଲଗାଇ ତା'ର ସଂସ୍କୃତ ନାମ ଲେଖି ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଦେଖାଅ ।

ଧ୍ବନିପରିଚୟ: ଧ୍ବନି ପରିଚୟ

ପଞ୍ଚମ: ପାଠ:

ପ୍ରାତିପଦିକା- ପ୍ରାତିପଦିକା

ବାଳକ	ପାଦପ	ଗଜ	କରଦୀପ	ଲତା	ବନ
ଖଗ	ମୃଗ	ଶୁକ	ଆପଣ	ଗୀତା	ଜଳ
ଶିକ୍ଷକ	ରଥ	ମୟୂର	ଉଲୁକ	ମାଳା	ଫଳ

ବିସର୍ଗ : (:) ବିସର୍ଗ (ଃ)

ବାଳକ:	ପାଦପ:	ଗଜ:	କରଦୀପ:
ଖଗ:	ମୃଗ:	ଶୁକ:	ଆପଣ:
ଶିକ୍ଷକ:	ରଥ:	ମୟୂର:	ଉଲୁକ:

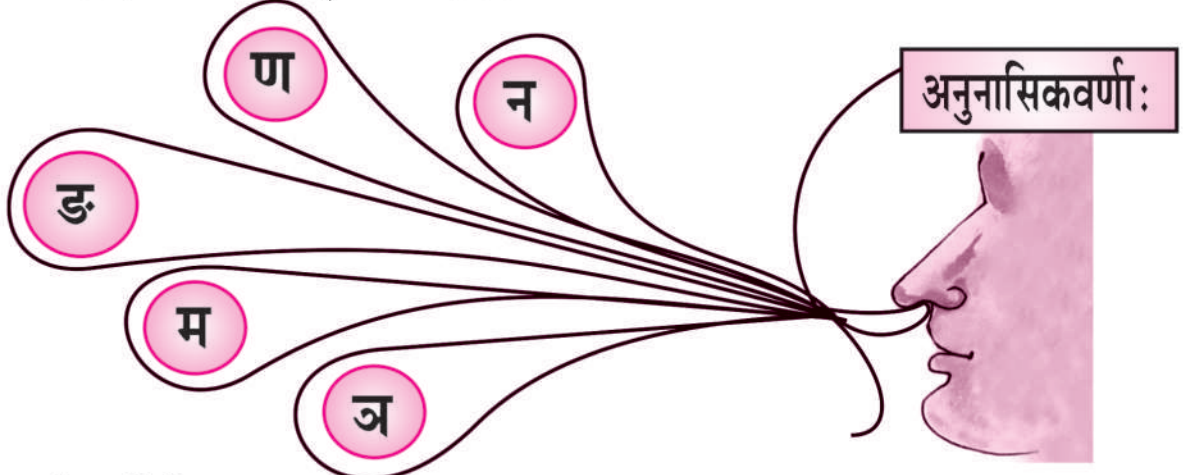

ଋ (ॠ) ଌ (ॡ) ର (,) ଳ (,)

କୃଷକ:	ମୃଗ:	କ୍ରମ:	ପ୍ରଶ୍ନ:
ଗୃହମ୍	ନୃପ:	ଶ୍ରମ:	ତ୍ରାସ:
ଶୃଗାଳ:	କୃଷି:	ଭ୍ରମ:	ଚିତ୍ରମ୍

ରେଫ: (̣) ରେଫ (̣)

ଅର୍କ:	ଗର୍ତ:	ସର୍ପ:
ନର୍ତକ:	ଗର୍ଗ:	ସର୍ଜକ:
ନର୍ମଦା	ଗର୍ଜନମ୍	ସର୍ବତ୍ର

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ପ୍ରାତିପଦିକା = ମାତୃଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ମୂଳଶବ୍ଦ ।

ପାଦପ = ଗଛ, ଶୁକ = ଶୁଆ, କରଦୀପ = ଚର୍ଚ୍ଚ, ଆପଣ = ଦୋକାନ, ଉଲୁକ = ଘେରା

ଅର୍କ = ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଗର୍ଗ = ଜଣେ ରକ୍ଷିକ ନାମ ।

ସର୍ଜକ = ଯେ ତିଆରି କରେ ବା ସଫା କରେ ।

अनुस्वारः (ँ) थनुस्वार (°)

हंसः	विंशतिः	अंशुपा
कंसः	अंशः	संयोगः
वंशः	संशयः	संवादः

अभ्यासः (थजपाव)

१. शुद्धपदं लिखतु (ଶୁद्ध ପଦ ଲେଖ)

यथा - पा शु अं _____ अंशुपा

(क) वा सं दः _____

(ख) शः वं _____

(ग) तिः विं श _____

(घ) यो सं गः _____

(ङ) सं यः श _____

२. शून्यस्थानं पूरयतु (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

यथा-_____ शयः = संशय :

(क) संयो _____ ।

(ख) _____ शतिः ।

(ग) वं _____ ।

(घ) अं _____ पा ।

(ङ) सं _____ दः ।

ऊष्मवर्णाः ଊଷ୍ମ ବର୍ଣ୍ଣ

श ष स ह

३. मैखिकप्रश्नः -

संस्कृतरूपं कथयतु - ହାତୀ, ଗଛ, ଟର୍ଜ, ଦୋକାନ, ପେଟା

संयुक्ताक्षरस्वरूपम् शृङ्खलाश्रित मातृ। ङिङ्

क	ख	ग	घ	ङ					
क्	ख्	ग्	घ्	ङ्					
च	छ	ज	झ	ञ					
च्	छ्	ज्	झ्	ञ्					
ट	ठ	ड	ढ	ण					
ट्	ठ्	ड्	ढ्	ण्					
त	थ	द	ध	न					
त्	थ्	द्	ध्	न्					
प	फ	ब	भ	म					
प्	फ्	ब्	भ्	म्					
य	र	ल	व	श	ष	स	ह		
य्/य्व्	र/र्	ल्	व्	श्	ष्	स्	ह्		
		क्ष	त्र	ज्ञ					
		क्ष्	त्र्	ज्ञ्					

ପଞ୍ଚୟତୁ ଲିଖତୁ । ଦେଖ ଓ ଲେଖ ।

କ୍ + କ = ଚକ

କ୍ + କ = କ୍

କ୍ + ଯ = କ୍ଯ

କ୍ + ଯ = କ୍ଯ

କ୍ + ତ = କ୍ତ

କ୍ + ତ = କ୍ତ

କୁକୁଟ:

ଚାଣକ୍ଯ:

ଭକ୍ତ:

ଙ୍ + କ = ଙ୍କ

ଙ୍ + କ = ଙ୍କ

ଙ୍ + ଖ = ଙ୍ଖ

ଙ୍ + ଖ = ଙ୍ଖ

ଙ୍ + ଗ = ଙ୍ଗ

ଙ୍ + ଗ = ଙ୍ଗ

ଅଙ୍ଗୁର:

ଶଙ୍ଖ:

ଗଙ୍ଗା

ଗଙ୍ଗାର୍ଥ - ଅଙ୍ଗୁର = ଗଙ୍ଗା

ट्+ट = ट्ट

ट्+ठ = ठ

उट्टङ्कनम्

ङ्+ग = ङ

ङ्+घ = ङ

खड्गः

त्+य = त्य

त्+घ = त्घ

नृत्यम्

द्+ध = द्ध

द्+ध = द्ध

बुद्धः

द्+म = द्म

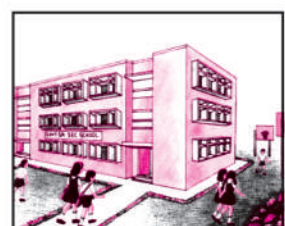
द्+न = द्न

पद्मम्

द्+य = द्य

द्+घ = द्घ

विद्यालयः

शब्दार्थ - ଉଚ୍ଚଙ୍କନ = ଟାଇପ୍ ମେସିନ୍ ।

ह+म = ह्य

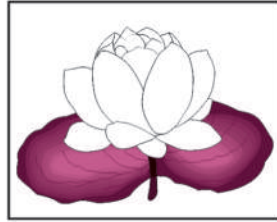
ह् + म = ह्म

ब्राह्मणः

ह+ल = ह्ल

ह् + ल = ह्ल

कह्लारः

ह+व = ह्व

ह् + व = ह्व

आह्वानपत्रम्

ह+ण = ह्ण

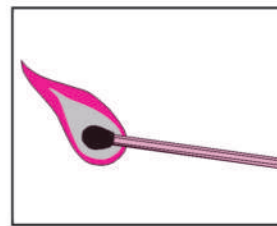
ह् + ण = ह्ण

गृह्णति

ह+न = ह्न

ह् + न = ह्न

वह्निः

क्+र = क्र

क् + र = क्र

चक्रम्

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - କହ୍ଲାରଃ = ଧଳାପତ୍ନୀ, ଆହ୍ବାନପତ୍ରମ୍ = ନିମନ୍ତ୍ରଣପତ୍ର

ତ୍+ର = ଟ୍ର

ଡ୍+ର = ଡ୍ର

ମ୍+ର = ମ୍ର

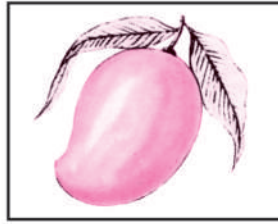
ଋ+ର = ଠ୍ର

ଦ୍+ର = ଦ୍ର

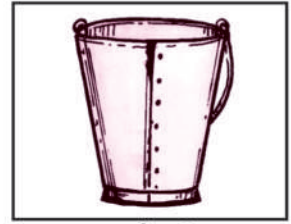
ଢ୍+ର = ଢ୍ର

ନକ୍ଷତ୍ରମ୍

ଆମ୍ରମ୍

ଢ୍ରୋଣୀ

ସ୍+ର = ଟ୍ର

ଢ୍+ର = ଢ୍ର

ଜ୍+ର = ଟ୍ର

ଝ୍+ର = ଝ୍ର

ଶ୍+ର = ଶ୍ର

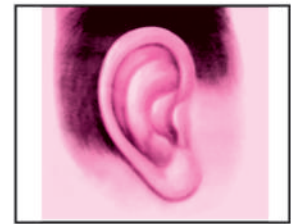
ଷ୍+ର = ଷ୍ର

ପ୍ରସ୍ରବଣମ୍

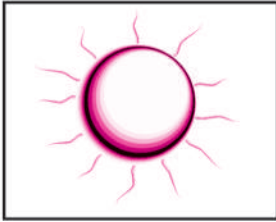
ବଜ୍ରମ୍

ଶ୍ରବଣ:

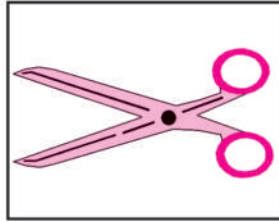
ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ପ୍ରସ୍ରବଣମ୍ = ଝରଣା, ବଜ୍ରମ୍ = ପଥରମଣି ।

रू+य = रूय
रू + य = रूय (रूय)

सूर्यः

रू+त = रूत
रू + त = रूत

कर्तरी

रू+ग = रूग
रू + ग = रूग

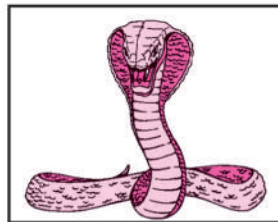
मार्गः

रू+द = रूद
रू + द = रूद

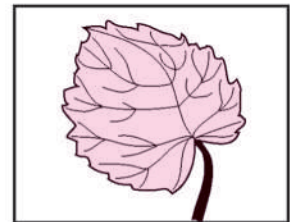
गर्दभः

रू+प = रूप
रू + प = रूप

सर्पः

रू+ण = रूण
रू + ण = रूण

पर्णम्

गर्दभार्थ - गर्दभः = गर्दभ, पर्णम् = पत्तिकापत्र

ଗ୍ + ନ = ଗନ

ଗ୍ + ନ = ଗନ

ଜ + ଜ = ଞ

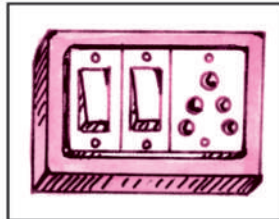
ଜ୍ + ଜ = ଞ

ଜ + ଛ = ଞ

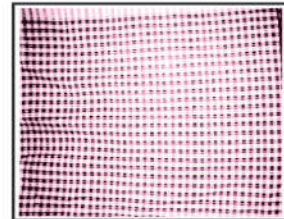
ଜ୍ + ଛ = ଞ

ଅଗ୍ନି:

ପିଞ୍ଜ:

ପ୍ରୋଞ୍ଜ:

ଜ୍ + ଚ = ଞ

ଜ୍ + ଚ = ଞ

ଞ୍ + ଡ = ଞ

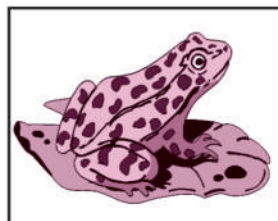
ଞ୍ + ଡ = ଞ

ଦ୍ + ବ = ଦ୍

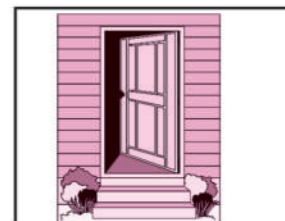
ଦ୍ + ବ = ଦ୍

କୁଞ୍ଚିକା

ମଞ୍ଜୁକ:

ଦ୍ୱାରମ୍

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ପ୍ରୋଞ୍ଜ = ଗାମୁଛା ବା ଡାକ୍ତରୀ

ପିଞ୍ଜ = ସୁଇଚ୍ ବୋର୍ଡ

ଧ୍ + ବ = ଧ୍ବ

ଧ୍ + ବ = ଧ୍ବ

ନ୍ + ଯ = ଣ୍ୟ

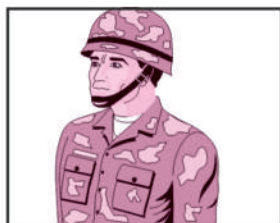
ନ୍ + ଯ = ଣ୍ୟ

ନ୍ + ନ = ଣ୍ନ

ନ୍ + ନ = ଣ୍ନ

ଧ୍ବଜ:

ସୈନ୍ୟ:

ଜଗନ୍ନାଥ:

ନ୍ + ଡ୍ + ର = ଣ୍ଡ

ନ୍ + ଡ୍ + ର = ଣ୍ଡ

ନ୍ + ଥ = ଣ୍ଥ

ନ୍ + ଥ = ଣ୍ଥ

ମ୍ + ବ = ଣ୍ବ

ମ୍ + ବ = ଣ୍ବ

ଚନ୍ଦ୍ର:

ଗ୍ରନ୍ଥ:

ଜମ୍ବୁକ:

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ଗ୍ରନ୍ଥ = ବହି, ଜମ୍ବୁକ - ଶୁଗାଳ

ल् + ल = ल्ल

ल्ल + ल = ल्ल्ल

म् + भ = म्भ

म्भ + भ = म्भ्भ

य् + य = य्य

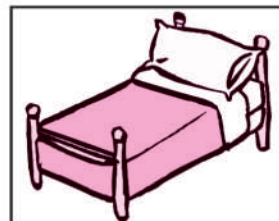
य्य + य = य्यय

वेल्लनी

कुम्भः

शय्या

ल् + व = ल्व

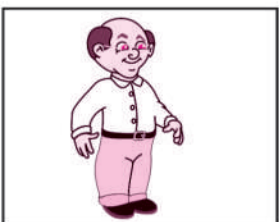
ल्व + व = ल्व्व

व् + य = व्य

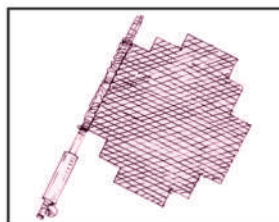
व्य + य = व्यय

श् + च = श्च

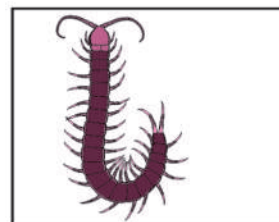
श्च + च = श्चच

खल्व्वाटः

व्यजनम्

वृश्चिकः

शब्दार्थ - कुम्भ = पाँखा, शय्या = बेड, शल्लवाट = चमचा वगैरे

श् + व = श्व

श् + व = श्व

अश्वः

ष् + प = ष्ष

ष् + प = ष्ष

पुष्पम्

ष् + ण = ष्ण

ष् + ण = ष्ण

उष्णीषम्

स् + त = स्त

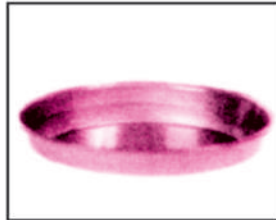
स् + त = स्त

स्तम्भः

स् + थ = स्थ

स् + थ = स्थ

स्थालिका

स् + फ = स्फ

स् + फ = स्फ

स्फोटम्

तुल्यार्थं कात :- ताताते ४८ तुल्यार्थं कात वामं ४८ तुल्यार्थं कात ।

तुल्यार्थं - तुल्यार्थं = तुल्यार्थं वा तुल्यार्थं

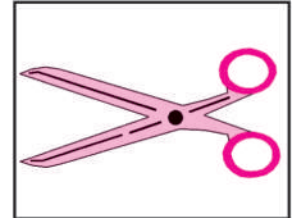
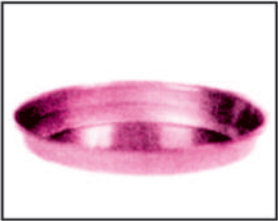
अभ्यास : (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ଅକ୍ଷରାणि सन्ति । पदनिर्माणं करोतु
(ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ ନେଇ ପଦ ରଚନା କର)

स्था	ज	ली	(क) _____
व्य	द्वा	म्	(ख) _____
क	लि	र्षः	(ग) _____
स	द	का	(घ) _____
प	म्	न	(ङ) _____

୨. संस्कृतरूपं लिखतु । ସଂସ୍କୃତ ରୂପ ଲେଖ ।

ଫୁଲ, ବାଣ , ଥାଳୀ, ବିଲୁଆ, କଇଁଟି

୩. ଅନ୍ତ୍ୟାକ୍ଷରାଣି ସନ୍ତି । ପଦନିର୍ମାଣଂ କରୋତୁ । (ଶେଷ ଅକ୍ଷର ଅଛି ପଦନିର୍ମାଣ କର ।)

ଯଥା(କ)	_____	କ:	ବାଳକ:, ଚକ୍ର :
(ଖ)	_____	କା	
(ଗ)	_____	କୀ	
(ଘ)	_____	କଥ:	
(ଙ)	_____	କଣି	
(ଚ)	_____	କଟ:	

୪. ପଦଂ ଲିଖତୁ (ପଦ ଲେଖ)

ଯଥା - ଜ ମ୍ ସ୍ୟ ନ	ତଥା - ସ୍ୟଜନମ୍
(କ) ମ୍ବୁ ଜ କ: _____	(ଙ) ସ୍ର ବ ପ୍ର ଣ ମ୍ _____
(ଖ) କ: ଣଢୁ ମ _____	(ଚ) ର: କ ହା _____
(ଗ) କା ଞ୍ଚି କୁ _____	(ଛ) କ୍ସ: ଚା ଣ _____
(ଘ) କ ରୀ ତ୍ _____	(ଜ) ଶ୍ଚ କ୍ଷ ନ ମ୍ _____

ତୁମପାଇଁ କାମ :

ପଠିତ ବିଷୟ ଅନୁସାରେ ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ଖାତାରେ ଲଗାଇ
ସଂସ୍କୃତରେ ନାମ ଲେଖ ।

ଅ କାରାନ୍ତପୁଲିଙ୍ଗ : ଅକାରାନ୍ତପୁଲିଙ୍ଗ

ଷଷ୍ଠ : ପାଠ :

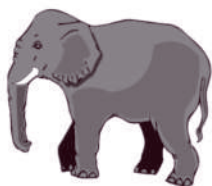
ଅଜ :

ବୃଷଭ :

ଗଜ :

ସିଂହ :

ବିଡାଳ :

କାକ :

ମୂଷକ :

ରଜକ :

ମଶକ :

ମୟୂର :

ମିନ :

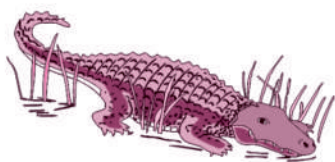
କୃଷକ :

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ଅକାରାନ୍ତ - ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ 'ଅ' ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ ।

ରଜକ - ଧୋବା, ମଶକ - ମାଶା, ଅଜ - ଅଣ୍ଟିରାଛେଳି

ମକର :

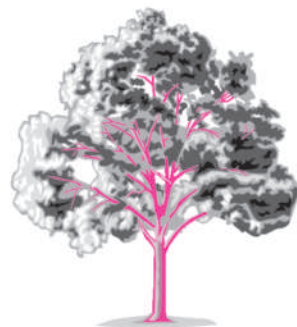
କୂପ :

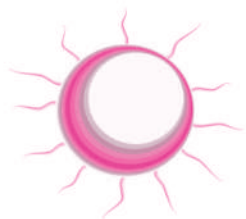
ଦୀପ :

ପାଦପ :

ସୂର୍ଯ୍ୟ :

ପର୍ବତ :

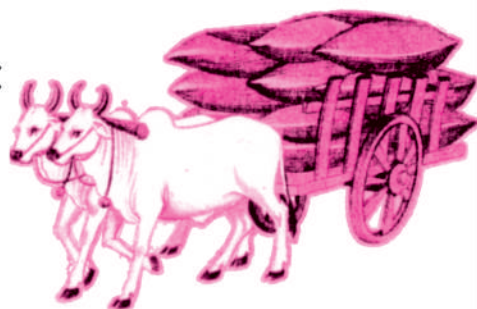
ଶିକ୍ଷକ :

ଛାତ୍ର :

ଶକଟ :

ତାଳ :

ଚାଳକ :

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ତାଳଃ - ତାଳଗଛ, ତାଳକଃ - ତାଳନାକାରୀ

ଶକଟଃ - ଶଗଡ଼, ଯାନବହନ - କୁହାଯାଏ

ଅଭ୍ୟାସ : (ଅଭ୍ୟାସ)

୧) ପଠତୁ (ପଢ)

ଶୁକ :

ବୃଦ୍ଧ :

ଅଶ୍ବ :

ଭଲ୍ଲୁକ :

ସୂର୍ଯ୍ୟ :

କଳସ :

୨) ଯୋଜୟତୁ (ଯୋଗ କର)

ମେଁ ମେଁ କରୋତି ।

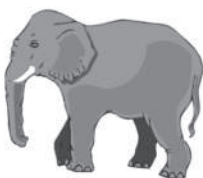
ମ୍ୟାଉଁ ମ୍ୟାଉଁ ବଦତି ।

କା କା କରୋତି ।

ଭୋ : ଭୋ : ବୁଦ୍ଧତି

୩) ପରିଚୟଂ ଦଦାତୁ (ପରିଚୟ ଦିଅ)

ତୁମପାଇଁ କାମ : ଏହିପରି କେତେଗୋଟି ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ସଂସ୍କୃତ ନାମ ଲେଖି ଖାତାରେ ଲଗାଅ ।

ଶିକ୍ଷାର୍ଥ : ବୁଦ୍ଧତି = ଭୁକୁଛି ।

ଆ କାରାନ୍ତସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ : ଥାକାରାଡ଼ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ

ସପ୍ତମ : ପାଠ :

ଅଜା

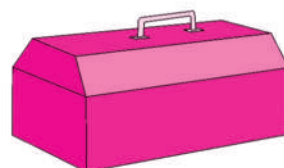
ଶିକ୍ଷିକା

ମକ୍ଷିକା

ପେଟିକା

ବୀଣା

ପାଠଶାଳା

ନୌକା

ମୁଦ୍ରା

ମାଳା

ମାପିକା

ପତାକା

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ପେଟିକା = ପେଡ଼ି ବା ବାବୁ : ପାଠଶାଳା = ବିଦ୍ୟାଳୟ ।

ଅଜା - ମାଉସି

ଲତା

ଜବନିକା

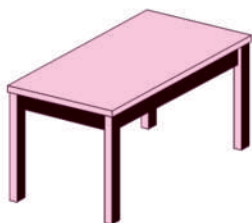
ତୁଳା

ଚଟକା

ଉତ୍ପୀଠିକା

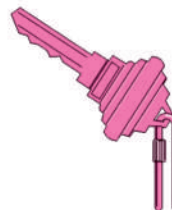
ବାଲିକା

ପାକଶାଳା

କୁञ୍ଚିକା

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ଜବନିକା = ପରଦା, ଚଟକା = ମାଈ ବାଈ ଚଢ଼େଇ ।
ଉତ୍ପୀଠିକା = ଟେବୁଲ୍, ପାକଶାଳା = ରୋଷେଇଘର ।

ଅଭ୍ୟାସ : (ଅଭିପାସ)

୧) ପଠତୁ (ପଢ)

ଦ୍ଵିଚକ୍ରିକା

ପଢ଼ା

ଖଟ୍ଵା

ପ୍ରଯୋଗଶାଳା

ସିକ୍ତବର୍ତ୍ତିକା

ଛୁରିକା

୨) ଯୋଜୟତୁ (ଯୋଗ କର)

ଦ୍ଵିଚକ୍ରିକା

ଘଟିକା

ସର୍ ସର୍ ଚଳତି ।

ଝର୍ ଝର୍ ଝରତି ।

ଟିକ୍ ଟିକ୍ କରୋତି ।

ଦପ୍ ଦପ୍ ଜ୍ଵଳତି ।

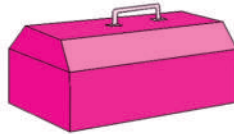

ପ୍ରସ୍ରବଣମ୍

୩) ସଂସ୍କୃତନାମ କଥୟତୁ (ସଂସ୍କୃତନାମ କୁହ ।)

ସିକ୍ତବର୍ତ୍ତିକା

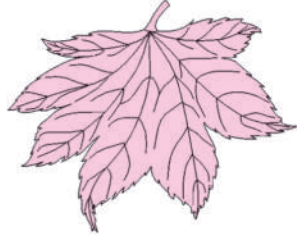
ତୁମପାଇଁ କାମ : ଏହିଭଳି ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ସଂସ୍କୃତ ନାମ ଲେଖି ଖାତାରେ ଲଗାଅ ।

ଅ କାରାନ୍ତ ନପୁଂସକଲିଙ୍ଗ : ଅକାରାନ୍ତନପୁଂସକଲିଙ୍ଗଃ

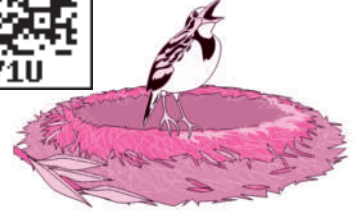
ଅଷ୍ଟମ : ପାଠ :

ପତ୍ରମ୍

ନୀଡମ୍

ନୟନମ୍

ବିମାନମ୍

ବାଦ୍ୟମ୍

ଭବନମ୍

ପାତ୍ରମ୍

ଉଦ୍ୟାନମ୍

ବାତାୟନମ୍

କଢୁତମ୍

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ନୀଡମ୍ = ଚଢ଼େଇବସା, ବାତାୟନମ୍ = ଝରକା ।

କୁଟୀରम्

କମଳम्

ଛତ୍ରम्

उपनेत्रम्

लोकयानम्

सोपानम्

फलम्

दूरदर्शनम्

संगणकम्

सूत्रम्

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ଶୋପାନମ୍ = ପାହାଚ୍, ଅଂଗଣକମ୍ = କମ୍ପ୍ୟୁଟର, ସୂତ୍ରମ୍ = ସୂତା

ଅଭ୍ୟାସ : (ଅଭିପାଦ୍ୟ)

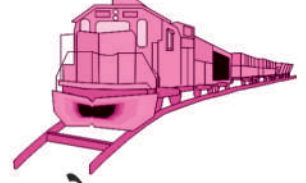
୧) ପଠତୁ (ପଢ଼)

ଗୃହମ୍

ପୁସ୍ତକମ୍

ରେଲୟାନମ୍

ସଂଗଣକମ୍

ବ୍ୟଜନମ୍

କପାଟମ୍

୨) ଯୋଜୟତୁ (ଯୋଜା କର)

ବ୍ୟଜନମ୍

ଭୂଁଁଁଁ ଭ୍ରମତି ।

ଘର୍ ଘର୍ ଚଳତି ।

ଥପ୍ ଥପ୍ ପତତି ।

ଡୁମ୍ ଡୁମ୍ କରୋତି ।

ବିମାନମ୍

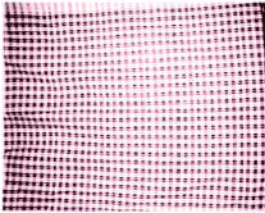

ନଳଜଳମ୍

ଉଲୁଖଳମ୍

୩) ଚିତ୍ରଂ ପଞ୍ଚୟତୁ ସଂସ୍କୃତନାମ ଘଟତୁ (ଚିତ୍ର ଦେଖ ସଂସ୍କୃତନାମ କୁହ)

ତୁମ୍ଭେମାନଙ୍କୁ : ଏହିଭଳି ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ସଂସ୍କୃତନାମ ଲେଖି ଖାତାରେ ଲଗାଅ ।

ଈ କାରାନ୍ତପୁଲିଙ୍ଗ: ଇକାରାନ୍ତପୁଲିଙ୍ଗ:

ମୁନି:

କପି:

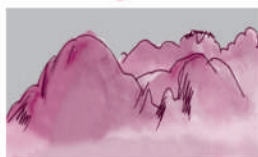
କବି:

ମହୋଦଧି:

ଗିରି:

ଅଗ୍ନି:

ଉ କାରାନ୍ତପୁଲିଙ୍ଗ: ଊକାରାନ୍ତପୁଲିଙ୍ଗ:

ସାଧୁ:

ତରୁ:

ଶିଶୁ:

ବିଧୁ:

ବେଣୁ:

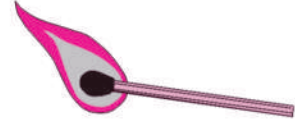
ଭାନୁ:

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ମହୋଦଧି = ସମୁଦ୍ର, ଅଗ୍ନି = ନିଆଁ, ବିଧୁ = ଚନ୍ଦ୍ର

अभ्यास : (ଅଭ୍ୟାସ)

୧) ଚିତ୍ରସମୀପେ उपयुक्तं पदं लिखतु (ଚିତ୍ର ନିକଟରେ ଉପଯୁକ୍ତ ପଦ ଲେଖ)

कपिः, मुनिः, गिरिः, महोदधिः, अग्निः, कविः

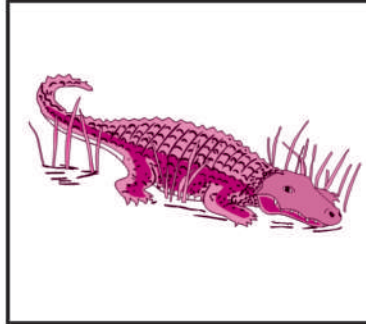
୨) ଚିତ୍ର ପଞ୍ଚୟତୁ ସଂସ୍କୃତନାମ ବଦତୁ (ଚିତ୍ର ଦେଖ ସଂସ୍କୃତନାମ କୁହ)

୩) ରିକ୍ତସ୍ଥାନ ପୂରୟତୁ (ଖାଲି ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

ବି.....ଲ:

.....କର:

ଚାଲ.....

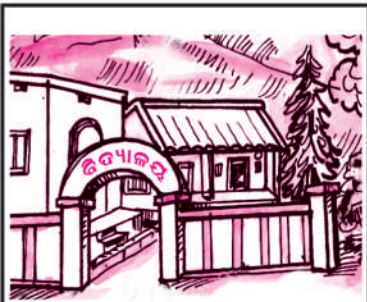
ପାପ:

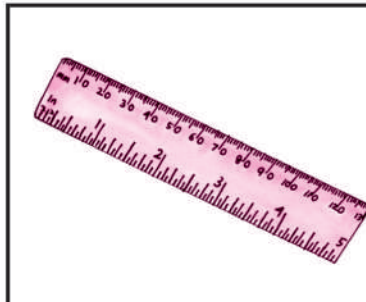
ମ ର:

.....ଷଭ:

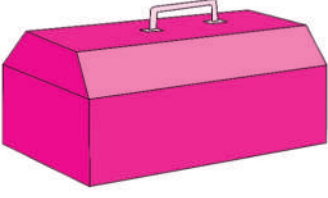
ପା.....ଶାଳା

.....ପିକା

.....କ୍ଷିକା

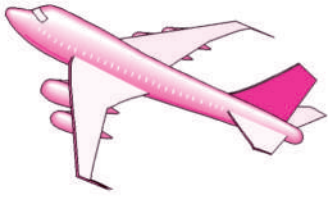
पेटि.....

लोक.....नम्

दू....दर्शनम्

विमा म्

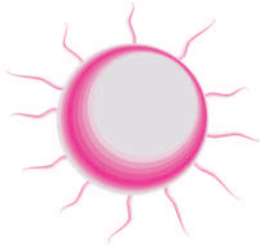
.....पिः

मु.....

.....णुः

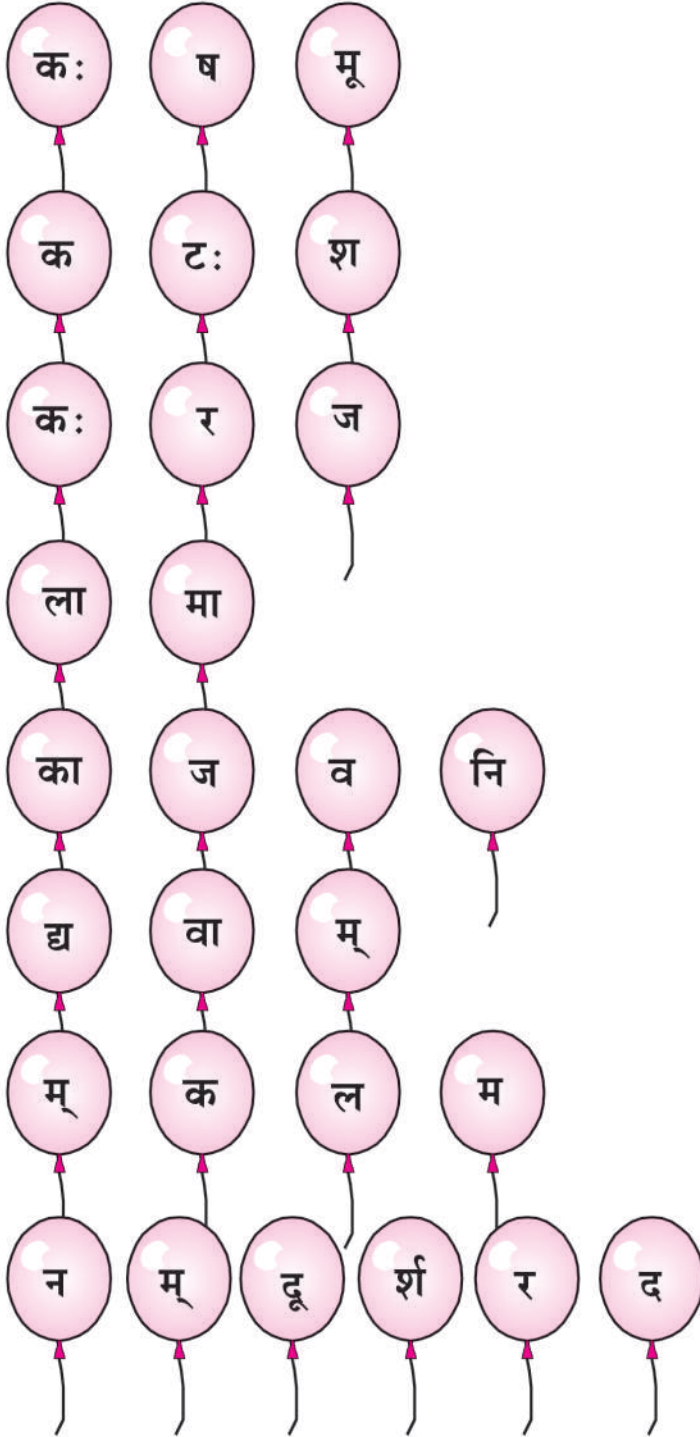

भा.....

वि.....

૪) શુદ્ધ પદ રચયતુ (શૂદ્ધ ઘટ ૬૯૭૫)

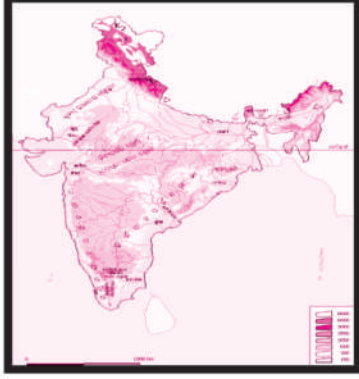

મૂષકઃ

संख्या २०४५

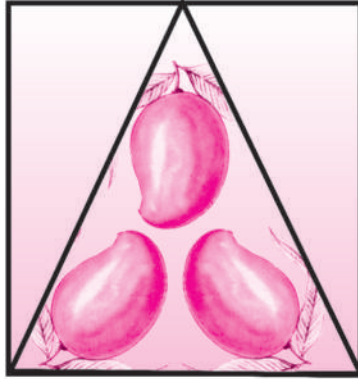
दशमः पाठः

एकम्
(१)

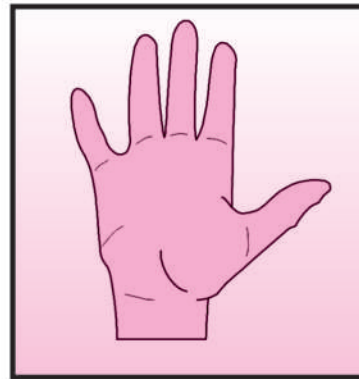
द्वे
(२)

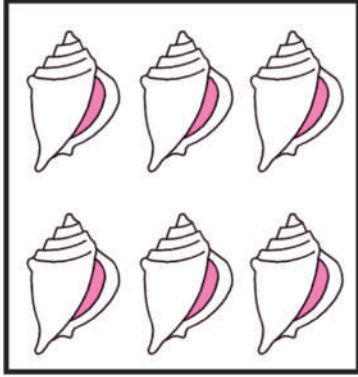
त्रीणि
(३)

चत्वारि
(४)

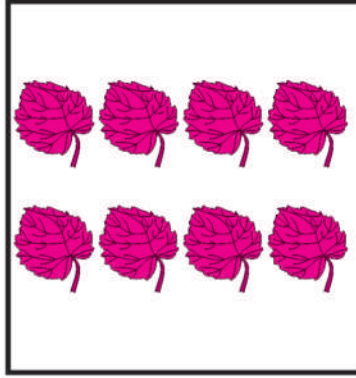
पञ्च
(५)

षट्
(६)

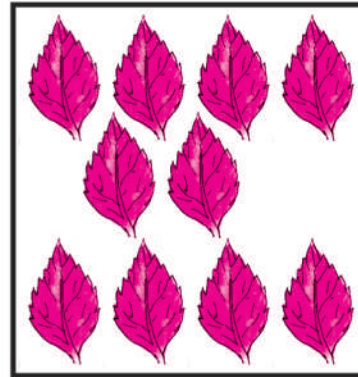
सप्त
(७)

अष्ट
(८)

नव
(९)

दश
(१०)

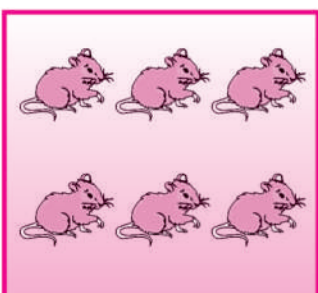
अभ्यास : (थळपाव) संख्यागीतम्

एकं द्वे पठत सर्वे
त्रीणि चत्वारि पिबत वारि ।
पञ्च षट् कराभ्यां फट्
सप्त अष्ट दुष्टः नष्टः ।
नव दश स्मितं हस
श्रेणीगृहे उपविश ॥

१) चित्रं पश्यतु संख्यां लिखतु । ଚିତ୍ର ଦେଖ ସଂଖ୍ୟା ଲେଖ ।

୨) ଚିତ୍ର ପଞ୍ଚୟତୁ ସଂଖ୍ୟା ଯୋଜୟତୁ । ଚିତ୍ର ଦେଖ ସଂଖ୍ୟା ଯୋଜ ।

୧

୨

୩

୪

୫

୬

୭

୮

୯

୧୦

୩) ସଂଖ୍ୟାମାନଙ୍କର ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖ । ସଂଖ୍ୟା ଦେଖି ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖ ।

ଯଥା-୧	एकम्	୬	
୨		୭	
୩		୮	
୪		୯	
୫		୧୦	

୪) ଅଙ୍କରେ ଲେଖ । ଅଙ୍କରେ ଲେଖ ।

ଦ୍ଵେ		ଦଶ	
ପଞ୍ଚ		ଅଷ୍ଟ	
ତ୍ରୀଣି		ଷଟ୍	
एकम्		सप्त	
चत्वारि		नव	

୫) ପରସଂଖ୍ୟାମାନଙ୍କର ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖ ।

एकम्		त्रिणि		पञ्च
	सप्त		नव	

୬) ଡୁମ୍ପାପାଲ୍ କାମ - ବିଭିନ୍ନ ପାଲ, ଫୁଲ, ଚଢ଼େଇ ଓ ପଶୁଙ୍କ ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ଖାତାରେ ଲଗାଇ ସଂସ୍କୃତିରେ ସଂଖ୍ୟା ଲେଖ ।

ପଠତୁ ଗଣୟତୁ ଘଡ଼ ଓ ଗଣ

୧୧

एकादश

୧୨

द्वादश

୧୩

त्रयोदश

୧୪

चतुर्दश

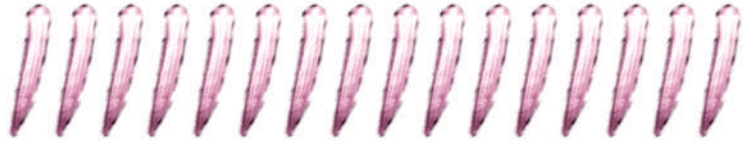
୧୫

पञ्चदश

୧୬

षोडश

୧୭

सप्तदश

୧୮

अष्टादश

୧୯

नवदश

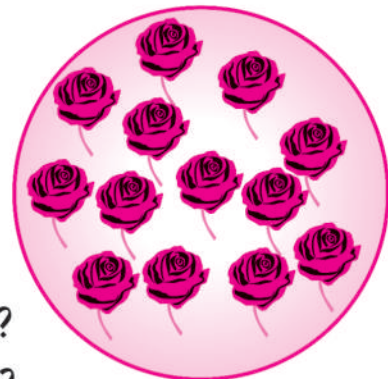

୨୦

विंशतिः

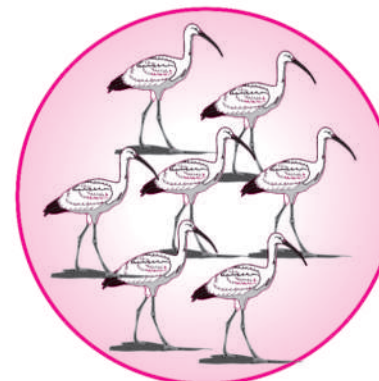

ମୋହିକ: ଅଭ୍ୟାସ: (ଶୈଶ୍ବକ ଅଭ୍ୟାସ)

କଥୟତୁ (କହ)

- (କ) କତି ଆମ୍ରାଣି ସନ୍ତି ?
- (ଖ) କତି ଚିତ୍ରଲା: ସନ୍ତି ?
- (ଗ) କତି ପୁଷ୍ପାଣି ସନ୍ତି ?
- (ଘ) କତି ଛତ୍ରାଣି ସନ୍ତି ?
- (ଙ) କତି ଅଜା: ସନ୍ତି ?
- (ଚ) କତି ବକା: ସନ୍ତି ?

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : କତି = କେତେ, ସନ୍ତି = ରହିଛି, ଚିତ୍ରଲାଃ = ପ୍ରଜାପତିଗୁଡ଼ିକ

शिक्षकं प्रति

୧. ଶିକ୍ଷକ ବଡ଼ପାଟିରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଂଖ୍ୟା ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବେ । ଛାତ୍ରମାନେ ଦୁଇଥର/ତିନିଥର ଲେଖାଏଁ ସେହି ସଂଖ୍ୟାକୁ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବେ ।
 ୨. ଶିକ୍ଷକ ଏକ ଶ୍ଲାସରେ ୧ରୁ ୧୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂଖ୍ୟା ଗଣିବେ । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୂପ ଗଣନ କରାଇବେ ।
 ୩. ଶ୍ରେଣୀରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଜଣ ଜଣ କରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଂଖ୍ୟା କ୍ରମଶଃ କୁହାଇବେ ।
 ୪. ଦୁଇ କିମ୍ବା ଦୁଇ ଦ୍ଵାରା ବିଭାଜ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ସ୍ଥାନରେ '୦' କିମ୍ବା '୫' ସଂଖ୍ୟା ଖେଳ କରାଇ ପାରିବେ ।
 ୫. ଦୁଇଜଣ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ଠିଆ କରି ସଂଖ୍ୟା ଆବୃତ୍ତି କରାଇବେ ଯଥା-ଜଣେ 'ଏକମ୍' କହିଲେ, ଅନ୍ୟ ଜଣେ 'ଦ୍ଵେ' କହିବ । ଏହିପରି 'ବିଂଶତିଃ' ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଭ୍ୟାସ କରାଇ ପାରିବେ । ଯିଏ ବାଟରେ ଅଟକି ଯିବ ସେ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରୁ ବାଦ ପଡ଼ିବ । ପୁଣି ଅନ୍ୟଜଣେ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ଠିଆ ହେବ । ଏହିପରି ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଜୟୀ ବଢ଼ାଯିବ ।
 ୬. ବିଭିନ୍ନ କଣ୍ଢେଇ / ବହି / କଲମ / ପତ୍ର / ଫଳ ପ୍ରଭୃତି ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖି ସଂସ୍କୃତରେ ଗଣିବାକୁ କହିବେ ।
 ୭. କାର୍ଡବୋର୍ଡରେ ସଂଖ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ବିବିଧସ୍ଥାନରେ ଲେଖି ସଂଖ୍ୟା ଚୟନ ପାଇଁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ କରି ଖେଳାଇ ପାରିବେ । ଯଥା - ଶିକ୍ଷକ କହିବେ 'ଏକାଦଶ' ଦୁଇଜଣ ଛାତ୍ର ଏକାଠି ଆସିବେ । ଯିଏ ପ୍ରଥମେ '୧୧' ସଂଖ୍ୟାକୁ ଚିହ୍ନାଇବେ ସେ ବିଜୟୀ ହେବ ।
- ଏହିପରି ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ ସଂଖ୍ୟା ଅଭ୍ୟାସ କରାଇବେ ।

ପୂରଣବାଚକଶବ୍ଦା: ପୁରଣବାଚକଶବ୍ଦ

एकादश: पाठ:

चतुर्थ:

पञ्चम:

ଷଷ୍ଠ :

ସପ୍ତମ :

ଅଷ୍ଟମ :

ନବମ :

ଦଶମ :

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପ୍ରତି -

ପୁଅ ପିଲାଙ୍କୁ ଦଶଜଣ ଧାଡ଼ି କରି ଆଗରେ ଠିଆ କରନ୍ତୁ । ଅଭିନୟ ସହିତ ପ୍ରଥମରୁ ଦ୍ଵିତୀୟ.... କ୍ରମରେ ଦଶମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଣନ୍ତୁ । ପରେ ଜଣେ ଜଣେ ପିଲାଙ୍କୁ ସେହିପରି କହିବାକୁ କୁହନ୍ତୁ ।

ଭୂମିପାଲଙ୍କାମ-

ଯେକୌଣସି ପାଞ୍ଚପ୍ରକାରର ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି କ୍ରମରେ ଖାତାରେ ଲଗାଇ ପୂରଣ ବାଚକ ସଂଖ୍ୟା ଲେଖ ।

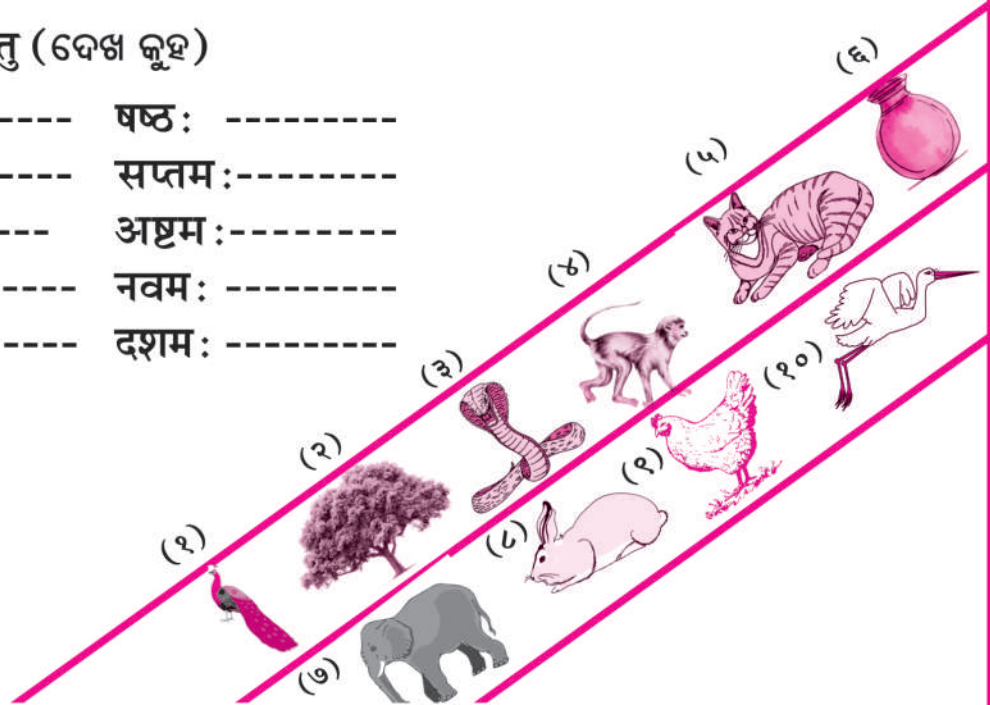
ଅଭ୍ୟାସ : (ଅଭିପାଦ)

୧) ପଠତୁ ସ୍ମରତୁ (ପଢ଼ ମନେରଖ)

କ) ପ୍ରଥମ :	ବாலକ :
ଖ) ଦ୍ଵିତୀୟ :	ପୁତ୍ର :
ଗ) ତୃତୀୟ :	ଛାତ୍ର :
ଘ) ଚତୁର୍ଥ :	ଚାଳକ :
ଙ) ପଞ୍ଚମ :	ଶୁକ :
ଚ) ଷଷ୍ଠ :	ମୃଗ :
ଜ) ସପ୍ତମ :	ସିଂହ :
ଝ) ଅଷ୍ଟମ :	ବିଡାଳ :
ଞ) ନବମ :	ସର୍ପ :
ଟ) ଦଶମ :	ଅଜ :

୨) ପଞ୍ଚୟତୁ ବଦତୁ (ବେଖ କୁହ)

ପ୍ରଥମ : -----	ଷଷ୍ଠ : -----
ଦ୍ଵିତୀୟ : -----	ସପ୍ତମ : -----
ତୃତୀୟ : -----	ଅଷ୍ଟମ : -----
ଚତୁର୍ଥ : -----	ନବମ : -----
ପଞ୍ଚମ : -----	ଦଶମ : -----

(ମୟୂର, ବୃକ୍ଷ, ସର୍ପ, ବାନର, ବିଡାଳ, ଘଟ, ଗଜ, ମୂଷିକ, କୁକୁଟ ବକ)

गुणवाचकशब्दाः वृद्धवाचकशब्दाः

द्वादशः पाठः

पुंलिङ्गः

सरलः
शान्तः

नम्रः
भद्रः

धीरः
चपलः

स्त्रीलिङ्गः

सरला
शान्ता

नम्रा
भद्रा

धीरा
चपला

नपुंसकलिङ्गः

सुन्दरम्
विशालम्

कठिनम्
भद्रम्

क्षुद्रम्
पक्वम्

पठतु स्मरतु:- (घञ् ७ णञ्जनञ्)

सरलः बालकः ।
शान्तः छात्रः ।
धीरः पुत्रः ।
भद्रः जनः ।
चपलः पाचकः ।
नम्रः कृषकः ।

सरला बालिका ।
शान्ता छात्रा ।
धीरा कन्या ।
भद्रा महिला ।
चपला पाचिका ।
नम्रा बाला ।

सुन्दरं पुष्पम् ।
विशालं भवनम् ।
कठिनं पाषाणम् ।
भद्रं मित्रम् ।
क्षुद्रं पुस्तकम् ।
पक्वं फलम् ।

शब्दार्थ - वृद्धल४ = वृद्ध, वृद्ध = वृद्धि, वृद्ध - वृद्धि

सर्वनामप्रयोग: ध्वनिानुसंधान

त्रयोदश : पाठः

उच्चैः पठतु, लिखतु च (ବଡ଼ ପାଠିରେ ପଢ଼ ଓ ଲେଖ)

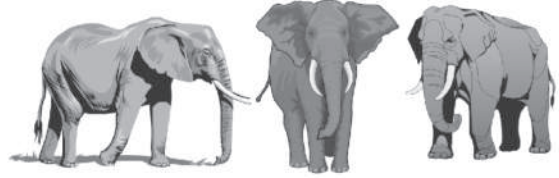
एषः

एषः गजः

एते

एते गजाः

पठतु - वदतु

एषः अश्वः ।

एते अश्वाः ।

एषः वृक्षः ।

एते वृक्षाः ।

एषः करदीपः ।

एते करदीपाः ।

अहम्

अहं बालकः

पठतु - वदतु

वयम्

वयं बालकाः

अहं छात्रः ।

वयं छात्राः ।

अहं वैद्यः ।

वयं वैद्याः ।

अहं शिक्षकः ।

वयं शिक्षकाः ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ = ବୈଦ୍ୟ = ଡାକ୍ତର, ଏକ୍ଷଃ = ଇଏ/ଏହା, ଏତେ = ଏମାନେ / ଗୁଡ଼ିକ
ଅହମ୍ = ମୁଁ, ବୟମ୍ = ଆମେମାନେ, କରଦୀପଃ - ଟର୍ଚ୍ଚ

ମମ

ଏଷ: ମମ ହସ୍ତ:

ପଠତୁ - ବଦତୁ
ପଢ଼ - କହ

ମମ ପୁତ୍ର: ।
ମମ ଜନକ: ।
ମମ ପୁସ୍ତକମ୍ ।

ଅସ୍ମାକମ୍

ଭାରତମ୍ ଅସ୍ମାକଂ ରାଷ୍ଟ୍ରମ୍

ଅସ୍ମାକଂ ଗ୍ରାମ: ।
ଅସ୍ମାକଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ: ।
ଅସ୍ମାକଂ ଶିକ୍ଷକ: ।

ତ୍ବମ୍

ତ୍ବଂ ବାଳକ: ।

ପଠତୁ - ବଦତୁ
ପଢ଼ - କହ

ତ୍ବଂ ଶିକ୍ଷକ: ।
ତ୍ବଂ କୃଷକ: ।
ତ୍ବମ୍ ଆପଣିକ: ।

ଯୂୟମ୍

ଯୂୟଂ ବାଳକା: ।

ଯୂୟଂ ଶିକ୍ଷକା: ।
ଯୂୟଂ କୃଷକା: ।
ଯୂୟମ୍ ଆପଣିକା: ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ମମ = ମୋର, ଅସ୍ମାକମ୍ = ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର, ଜନକଃ = ପିତା / ବାପା

ତ୍ବଂ = ତୁମେ, ଯୂୟଂ = ତୁମ୍ଭେମାନେ, ଆପଣିକଃ = ଦୋକାନୀ

तव

तव पुस्तकम्

युष्माकम्

युष्माकं विद्यालयः

पठतु - वदतु
पठ - कश्

तव शरीरम् ।
तव वस्त्रम् ।
तव उपनेत्रम् ।

युष्माकं गृहम् ।
युष्माकं ग्रामः ।
युष्माकं नगरम् ।

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପ୍ରତି:-

ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ ପରେ ରହିଲେ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ 'ମ୍'କାର ଅନୁସ୍ଵାରରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ ।
ବାକ୍ୟଶେଷରେ କେବଳ 'ମ୍'କାର ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣ ପରେ ରହିଲେ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ 'ମ୍'
ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରହେ । ଏକଥା ଶିକ୍ଷକ ବନ୍ଧୁ ଯଥାଯଥ ଉଦାହରଣ ସହ ବୁଝାଇଦେବେ । ଯଥା:-

अहम् छात्रः । अहं छात्रः ।
अस्माकम् गृहम् । अस्माकं गृहम् ।
अस्माकम् आसनम् । अहम् अध्यापकः ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ତବ = ତୁମର, ଯୁଷ୍ମାକମ୍ = ତୁମମାନଙ୍କର

ଅଭ୍ୟାସ : (ଅଭ୍ୟାସ)

୧) रिक्तस्थानं पूरयतु (ଖାଲି ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

- କ).....ଗଜः । (एषः/एते)
ख)..... वृक्षाः । (एषः/एते)
ग) छात्रः । (अहं / वयं)
घ) शिक्षकाः । (वयं/अहं)
ङ)..... कृषकः । (त्वम्/यूम्)
च)..... आपणिकाः । (यूयम् / त्वम्)

୨) मातृभाषया अर्थं लिखतु (ମାତୃଭାଷାରେ ଅର୍ଥ ଲେଖ)

- କ) मम गृहम्। _____
ख) मम हस्तः। _____
ग) अहं बालिका। _____
घ) अस्माकं राष्ट्रम्। _____
ङ) तव उपनेत्रम्। _____

୩) पठतु लिखतु - (ପଢ଼ ଓ ଲେଖ)

यथा - एषः अजः ।	एते अजाः ।
तथा- क) एषः छात्रः ।	एते ।
ख) एषः विहगः ।	विहगाः ।
ग) अहं सैनिकः ।	वयं ।
घ) त्वं पथिकः ।	पथिकाः ।
ङ) अहं भारतीयः ।	वयं ।

सः

सः वानरः ।

सः अजः ।

सा

सा माला ।

सा बालिका ।

ते

ते वानराः ।

ते अजाः ।

ताः

ताः मालाः ।

ताः बालिकाः ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ସଃ = ସେ, ତେ = ସେମାନେ (ପୁଂ)

ସା = ସେ, ତାଃ = ସେମାନେ (ସ୍ତ୍ରୀ)

ପଠତୁ ସ୍ମରତୁ (ପଢ଼ ନବେରଣ)

ସ:

ତେ

ସ : ଅଶ୍ବ : ।

ତେ ଅଶ୍ବା : ।

ସ : ଗଜ : ।

ତେ ଗଜା : ।

ସ : ମୟୂର : ।

ତେ ମୟୂରା : ।

ସ : ପର୍ବତ : ।

ତେ ପର୍ବତା : ।

ସ : ମୂଷକ : ।

ତେ ମୂଷକା : ।

ସ : କାକ : ।

ତେ କାକା : ।

ସ : ବୃକ୍ଷ : ।

ତେ ବୃକ୍ଷା : ।

ସା

ତା:

ସା ବାଲିକା ।

ତା : ବାଲିକା : ।

ସା ପାଚିକା ।

ତା : ପାଚିକା : ।

ସା ସେବିକା ।

ତା : ସେବିକା : ।

ସା ମକ୍ଷିକା ।

ତା : ମକ୍ଷିକା : ।

ସା ଲତା ।

ତା : ଲତା : ।

ସା ପତାକା ।

ତା : ପତାକା : ।

ସା ଅମ୍ବା ।

ତା : ଅମ୍ବା : ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ପାଚିକା = ଚୋଷେଇକରୁଥିବା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ, ମକ୍ଷିକା = ମାଛି, ଅମ୍ବା = ମାଆ

तत्

तत् उपनेत्रम्

तत् कङ्कतम् ।

तत् दूरदर्शनम् ।

तानि

तानि उपनेत्राणि

तानि कङ्कतानि ।

तानि दूरदर्शनानि ।

एषः कः ?

एषः अजः ।

एषः कृषकः ।

एषः चालकः ।

एषः रक्षकः ।

एते के ?

एते अजाः ।

पठतु - वदतु

छ - क्ष

एते कृषकाः ।

एते चालकाः ।

एते रक्षकाः ।

शब्दार्थः : तत् = ताहा, तानि = घेगुडिक, कः = के, के = केज्जा।

एषा का ?

एषा बालिका ।

एषा महिला ।
एषा पताका ।
एषा वैद्या ।

एताः काः ?

एताः बालिकाः ।

एताः महिलाः ।
एताः पताकाः ।
एताः वैद्याः ।

एतत् किम् ?

एतत् फलम् ।

एतत् करवस्त्रम् ।
एतत् वाद्यम् ।
एतत् गृहम् ।

एतानि कानि ?

एतानि फलानि ।

एतानि करवस्त्राणि ।
एतानि वाद्यानि ।
एतानि गृहाणि ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : का = କିଏ (ସ୍ତ୍ରୀ), काः = କେଉଁମାନେ (ସ୍ତ୍ରୀ), किम् = କ'ଣ, कानि = କେଉଁଗୁଡ଼ିକ
करवस्त्रम् = ଚୁମାଳ, वाद्या-କିଏ (ସ୍ତ୍ରୀ) ଏତାଃ - ଏମାନେ (ସ୍ତ୍ରୀ),
एतत् किम् = ଏହା କ'ଣ, एतानि कानि = ଏଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ

ଅଭ୍ୟାସ : (ଅଭ୍ୟାସ)

୧) ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନେ ଉଚିତଂ ପଦଂ ଲିଖତୁ (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନରେ ଠିକ୍ ପଦ ଲେଖ)

- କ) ମାଧବଃ । (ଏଷଃ, ତତ୍, ସଃ, ସା, ଏତତ୍)
ଖ) ଯୁତକମ୍ ।
ଗ) ସୁଜାତା ।
ଘ) ଦେବୟାନୀ ।
ଙ) ଶିକ୍ଷକଃ ।
ଚ) କର୍ଗଜମ୍ ।

୨) ମାତୃଭାଷୟା ଅର୍ଥଂ ଲିଖତୁ (ମାତୃଭାଷାରେ ଅର୍ଥ ଲେଖ)

- କ) ଏଷଃ ଗୋପାଳଃ
ଖ) ଏତତ୍ ଛତ୍ରମ୍ ।
ଗ) ସା ଉମା ।
ଘ) ସା ଅଧ୍ୟାପିକା ।
ଙ) ତତ୍ ମୂଳମ୍ ।
ଚ) ସଃ ସଦାନନ୍ଦଃ ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ଯୁତକମ୍ - ଜାମା, କର୍ଗଜମ୍ - କାଗଜ

उचितं पदं निरूपयतु (ଠିକ୍ ପଦ ବାଛ)

୩) ଅହं / वयम् / मम / अस्माकम्

- କ) ବିପିନ: ।
- ख) विद्यालय: ।
- ग) छात्रा: ।
- घ) बालका: ।
- ङ) हस्त: ।

୪) त्वम् / यूयम्/तव / युष्माकम्

- କ) सैनिक: ।
- ख) वीरा: ।
- ग) भवनम् ।
- घ) सेवका: ।
- ङ) आपणिक: ।

୫) क:/के/ का, का: , किम् / कानि

- କ) रमेश: ?
- ख) पुस्तकम्?
- ग) पत्राणि ?
- घ) शिक्षिका?
- ङ) रक्षका:
- च) महिला:

ତୁମପାଇଁକାମ : ଝଜଣ ସାଜାକର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ଲେଖ ।

ଯଥା - ଏକ୍ଷଃ ରମେଶଃ ଏକ୍ଷା ମାୟା ।

ପରିଚୟ: ପରିଚୟ

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ: ପାଠ:

ଅହଂ ଲତା
ଭବାନ୍ କ: ?

ଅହଂ ମାଧବ:

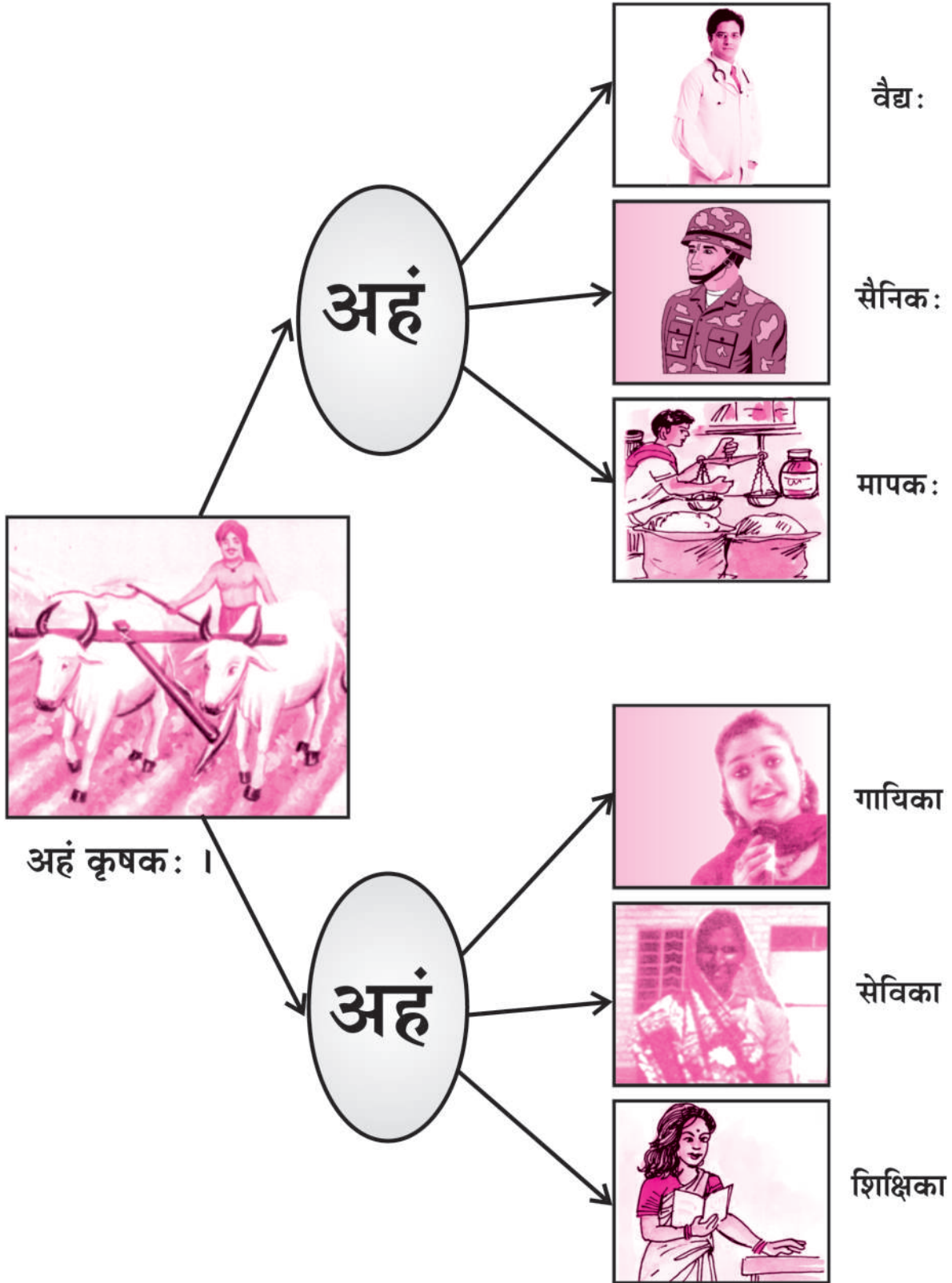
ଅହଂ ଜୟଦେବ:
ଭବତୀ କା ?

ଅହଂ ମିତା

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ଭବାନ୍ = ଆପଣ (ପୁଂ), ଭବତୀ = ଆପଣ (ସ୍ତ୍ରୀ)

छात्रः

छात्रा

शिक्षकः

शिक्षिका

सेवकः

सेविका

त्वं

नर्तकः

गायकः

भवान्

नाविकः

वादकः

चालिका

गायिका

भवती

चिकित्सिका

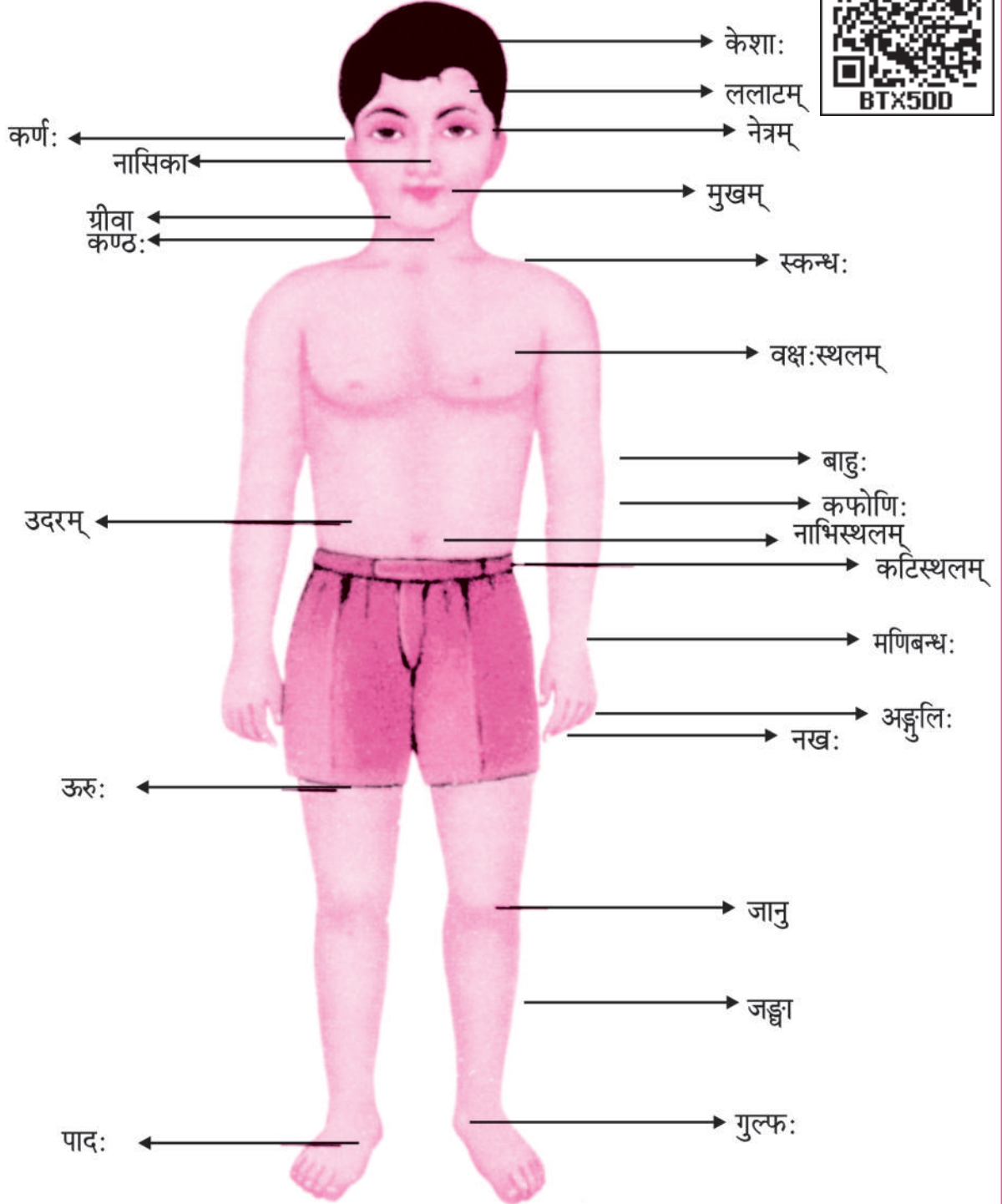

पाठिका

शरीरस्य अङ्गानि ୧୧୧୧୧ ଅଙ୍ଗ

ପଞ୍ଚଦଶ: ପାଠ:

ଅଭ୍ୟାସ : (ଅଭ୍ୟାସ)

୧) ଅଧୋ ଲିଖିତ କୋଷ୍ଠକଂ ପଞ୍ଚୟତୁ ଶରୀରସ୍ୟ ପଞ୍ଚ ଅଂଗାନି ଲିଖତୁ
(କୋଷ୍ଠକ ଦେଖ ଶରୀରର ପାଞ୍ଚଟି ଅଙ୍ଗ ଲେଖ।)

ନା	ଝୁ	ଶା:
ଅ	ତ୍ର	ବା
କେ	ସି	ମ୍
ନେ	*	ଲି:
ଗ୍ରୀ	*	କା

କ) _____

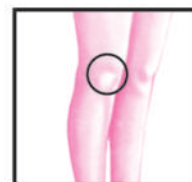
ଖ) _____

ଗ) _____

ଘ) _____

ଙ) _____

୨. ଚିତ୍ରଂ ପଞ୍ଚୟତୁ ନାମ ବଦତୁ।
(ଚିତ୍ର ଦେଖ ନାମ କୁହ।)

୩. ତୁମପାଇଁକାମ - ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ମଣିଷ ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ଖାତାରେ ଲଗାଇ ୫ଟି ଅଙ୍ଗର ନାମ ସଂସ୍କୃତରେ ଲେଖ।

क्रियापरिचयः कृष्ण घरेरु

षोडशः पाठः

पश्यतु - वदतु दृष्ट - कृद्

बालकः पठति ।

बालिका लिखति ।

बालकः गच्छति ।

बालिका आगच्छति ।

जितुः पिबति ।

वानरः खादति ।

शिशुः क्रन्दति ।

बालः हसति ।

सिंहः गर्जति ।

फलं पतति ।

नदी वहति ।

अश्वः धावति ।

रेलयानं चलति ।

जनः उपविशति ।

बाला नृत्यति

माधवः खेलति ।

बालः पश्यति ।

गीता वदति ।

ଅଭ୍ୟାସ : (ଅଭ୍ୟାସ)

ପଞ୍ଚ-ଲିଖିତ (ପଞ୍ଚ - ଲେଖ)

୧)

ବାଳକ : ପଠିତି ।

..... ଖେଳିତି ।

..... ଛାଡ଼ିତି ।

..... ଚାଲିତି ।

..... ନୃତ୍ୟିତି ।

..... ଗର୍ଜିତି ।

୨)

..... ଲିଖିତି ।

ବାଳ :

ନଦୀ

ଅଶ୍ୱ :

ଫଳ

ଜିତୁ :

୩) ପଠିତପାଠାନୁସାର ପଞ୍ଚ ଶବ୍ଦାନ୍ତ ଲିଖିତ । (ପଠିତ ପାଠ ଅନୁସାରେ ୫ଟି ଶବ୍ଦ ଲେଖ)

ଯଥା- ଜନ :

ଉପବିଶିତି ।

ତଥା- କ)

..... ।

ଖ)

..... ।

ଗ)

..... ।

ଘ)

..... ।

ଙ)

..... ।

वचनपरिचयः

ବଚନ ପରିଚୟ

सप्तदशः पाठः

बालकः

बालकौ

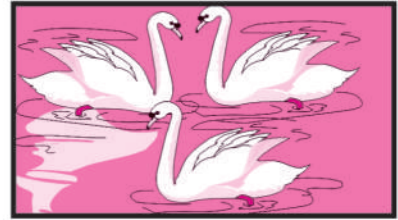
बालकाः

हंसः

हंसौ

हंसाः

बालिका

बालिके

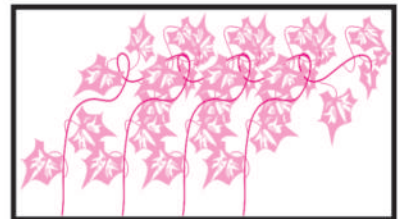
बालिकाः

लता

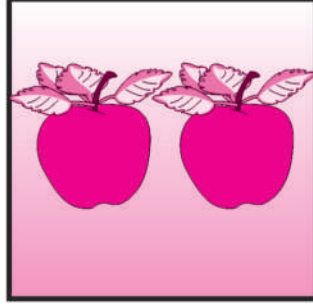
लते

लताः

फलम्

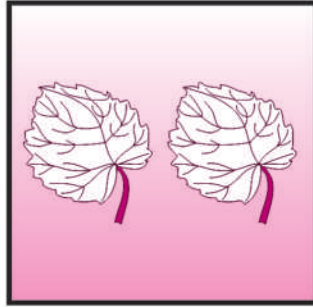
फले

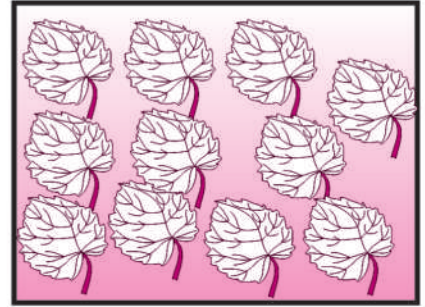
फलानि

पत्रम्

पत्रे

पत्राणि

अहं बालकः

आवां बालकौ

वयं बालकाः

ત્વં સૈનિક :

યુવાં સૈનિકૌ

યૂયં સૈનિકા :

અભ્યાસ : (થજપાઘ)

પઠતુ-વદતુ (ઘજ - કૂજ)

બાલક :	બાલકૌ	બાલકા :
શિક્ષક :		
છાત્ર :		

બાલિકા	બાલિકે	બાલિકા :
શિક્ષિકા		
છાત્રા		
લતા		

ફલમ્	ફલે	ફલાનિ
મૂલમ્		
પત્રમ્		પત્રાણિ
પુષ્પમ્		પુષ્પાણિ

वर्तमानकालः वर्तमानकालः

अष्टादशः पाठः

छात्रः पठति ।

छात्रौ पठतः ।

छात्राः पठन्ति ।

बालकः हसति ।

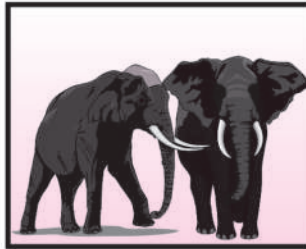
बालकौ हसतः ।

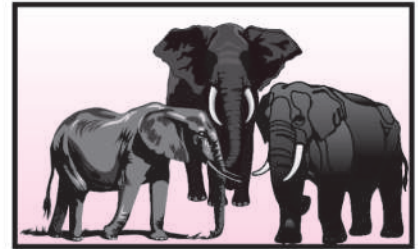
बालकाः हसन्ति ।

गजः चलति ।

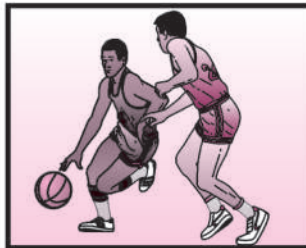
गजौ चलतः ।

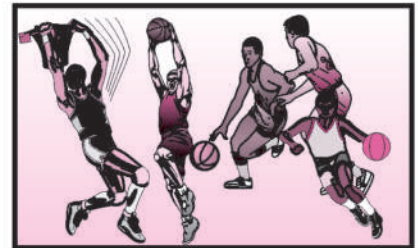
गजाः चलन्ति ।

युवकः खेलति ।

युवकौ खेलतः ।

युवकाः खेलन्ति ।

शुकः खादति ।

शुकौ खादतः ।

शुकाः खादन्ति ।

बाला पिबति ।

बाले पिबतः ।

बालाः पिबन्ति ।

वृद्धः गच्छति ।

वृद्धौ गच्छतः ।

वृद्धाः गच्छन्ति ।

शिशुः पश्यति ।

शिशू पश्यतः ।

शिशवः पश्यन्ति ।

त्वं सैनिकः ।

त्वं तिष्ठसि ।

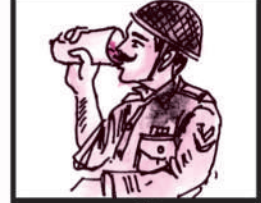
त्वं खादसि ।

त्वं गच्छसि ।

त्वं पिबसि ।

त्वं पश्यसि ।

त्वं धावसि ।

त्वं लिखसि ।

युवां सैनिकौ ।

युवां तिष्ठथः ।

युवां खादथः ।

युवां गच्छथः ।

युवां पिबथः ।

युवां पश्यथः ।

युवां धावथः ।

युवां लिखथः ।

यूयं सैनिकाः ।

यूयं तिष्ठथ ।

यूयं खादथ ।

यूयं गच्छथ ।

यूयं पिबथ ।

यूयं पश्यथ ।

यूयं धावथ ।

यूयं लिखथ ।

अहं खेलामि

अहं पठामि

अहं गोपालः
अहं छात्रः

अहं हसामि

अहं पिबामि

आवां बालकौ

आवां हसावः

आवां खादावः

आवां पठावः

આવાં નૃત્યાવઃ

આવાં ધાવાવઃ

આવાં પિબાવઃ

આવાં ખેલાવઃ

वयं छात्राः

वयं पठामः

वयं खादामः

वयं गच्छामः

वयं हसामः

वयं पिबामः

वयं खेलामः

वयं पश्यामः

वयं पश्यामः वयं वदामः वयं तिष्ठामः एकत्र
वयं हसामः वयं खेलामः वयं गच्छामः सर्वत्र

अभ्यास : (थळपाव)

बालकः

गच्छति, पठति
हसति, खादति
पिबति, चलति
धावति, पश्यति

बालकौ

गच्छतः, पठतः
हसतः, खादतः
पिबतः, चलतः
धावतः, पश्यतः

बालकाः

गच्छन्ति, पठन्ति
हसन्ति, खादन्ति
पिबन्ति, चलन्ति
धावन्ति, पश्यन्ति

१. पश्यतु लिखतु (6६५ 6७५)

बालकः

पठति।

बालकौ

पठतः।

बालकाः

पठन्ति।

क)

.....

.....

.....

.....

.....

ख)

.....

.....

.....

.....

.....

ग)

.....

.....

.....

.....

.....

घ)

.....

.....

.....

.....

.....

उ)

.....

.....

.....

.....

.....

च)

.....

.....

.....

.....

.....

त्वं

गच्छसि, पठसि
हससि, खादसि
पिबसि, चलसि
धावसि, पश्यसि

युवां

गच्छथः, पठथः
हसथः, खादथः
पिबथः, चलथः
धावथः, पश्यथः

यूयं

गच्छथ, पठथ
हसथ, खादथ
पिबथ, चलथ
धावथ, पश्यथ

२. पश्यतु लिखतु (6६५ 6७५)

त्वं

पश्यसि।

युवां

पश्यथः।

यूयं

पश्यथ।

क)

.....

.....

.....

.....

.....

ख)

.....

.....

.....

.....

.....

ग)

.....

.....

.....

.....

.....

घ)

.....

.....

.....

.....

.....

उ)

.....

.....

.....

.....

.....

च)

.....

.....

.....

.....

.....

अहं

गच्छामि, पठामि
हसामि, खादामि
पिबामि, चलामि
धावामि, पश्यामि

आवां

गच्छावः, पठावः
हसावः, खादावः
पिबावः, चलावः
धावावः, पश्यावः

वयं

गच्छामः, पठामः
हसामः, खादामः
पिबामः, चलामः
धावामः, पश्यामः

पश्यतु लिखतु (ଦେଖ ଲେଖ)

यथा :	अहं	चलामि ।	आवां	चलावः ।	वयं	चलामः ।
तथा :						
क)						
ख)						
ग)						
घ)						
ङ)						
च)						

ନୌଷ୍ଟକ : ଏହିଭଳି ସଂସ୍କୃତରେ ୫ଟି ବାକ୍ୟ ନିଜସାଙ୍ଗକୁ କୁହ ।

संभाषणम् श्रवण

नवदशः पाठः

भवान् कः ?

अहं छात्रः

भवान् किं करोति ?

अहं पठामि ।

अहं पिबामि

अहं हसामि

भवती का ?

अहं छात्रा ।

भवती किं करोति ?

अहं खेलामि ।

अहं धावामि

अहं गायामि ।

हसामि खेलामि पठामि नित्यम्
लिखामि वदामि पश्यामि सत्यम्

अभ्यासः (थळपाव)

भवान् कः ?

अहं	पुरुषः, बालकः, कृषकः, वैद्यः, आपणिकः, शिक्षकः, जनकः, चालकः, छात्रः,
-----	---

भवती का ?

अहं	बालिका, सेविका, नर्तकी, महिला, अध्यापिका, भारतीया, देशसेविका, छात्रा, शिक्षिका
-----	--

१. अहं कृषकः ।
२. ।
३. ।
४. ।
५. ।

१. अहं बालिका ।
२. ।
३. ।
४. ।
५. ।

१. अहं शिक्षकः ।
भवान् ?
३. अहं प्रभा ।
..... ?
५. अहं गायिका ।
..... ?

२. अहम् अनसूया ।
भवती ?
४. अहं नृसिंहः ।
..... ?
६. अहं गृहिणी ।
..... ?

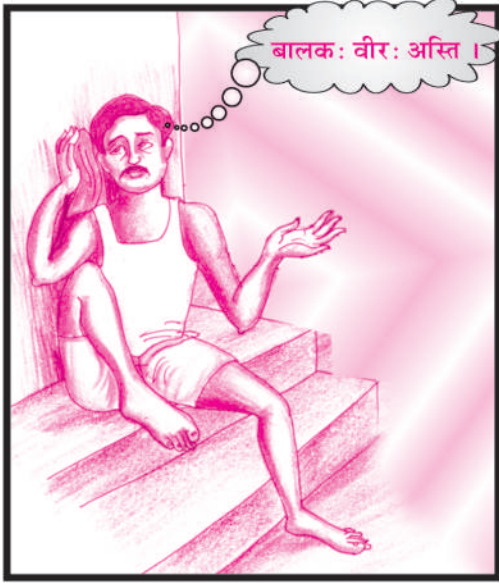
मेघः आयाति पवनः वाति
पिकः कूजति पथिकः याति

भविष्यत् कालः ଭବିଷ୍ୟତ୍ କାଳ

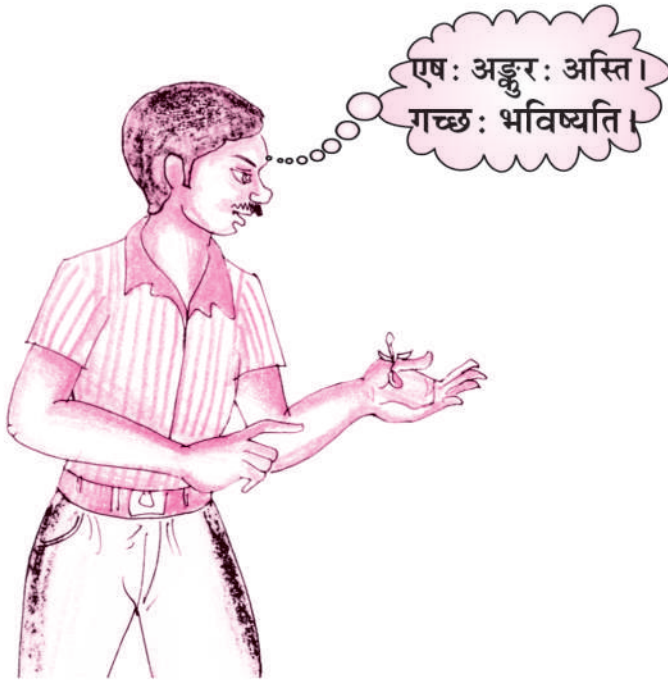
साग्रहं पठतु (ଆଗ୍ରହର ସହ ପଢ଼)

विंशः पाठः

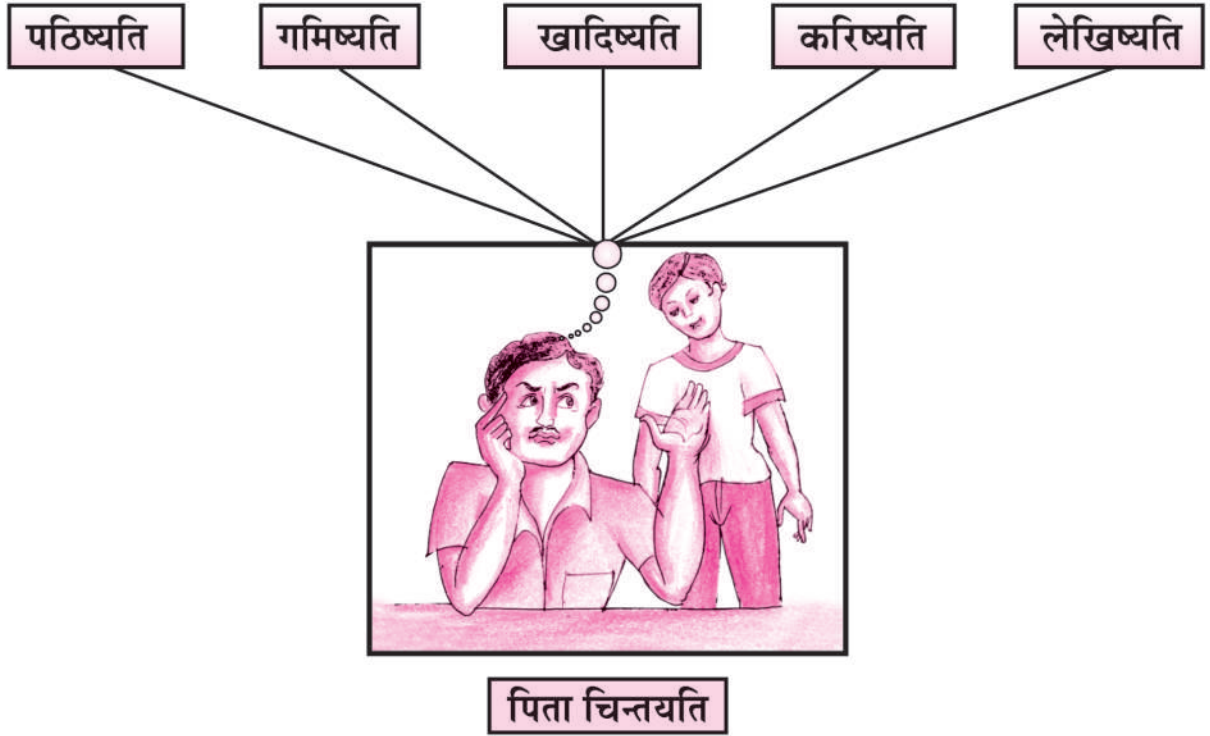

एषः सैनिकः भविष्यति ।

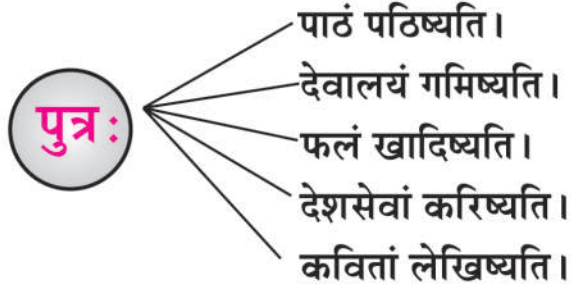

साग्रहं पठतु

पठतु घट्ट

साग्रहं पठतु (थागृह्णतु घट्ट)

वर्तमानकाले

गच्छति
वदति
खेलति
लिखति
हसति
पठति
पिबति
ददाति
पश्यति
करोति

भविष्यत्काले

गमिष्यति
वदिष्यति
खेलिष्यति
लेखिष्यति
हसिष्यति
पठिष्यति
पास्यति
दास्यति
द्रक्ष्यति
करिष्यति

दीपावलि:-

सीता - गीते ! श्वः दीपावलिः । भवती किं करिष्यति ?

गीता - अहं प्रातः पूजां करिष्यामि । देवालयं गमिष्यामि ।

सीता - मम अग्रजः आगमिष्यति । लडुकम् आनेष्यति ।

गीता - अहं नूनं लडुकं खादिष्यामि ।

सीता - प्रान्तरे सर्वे क्रीडिष्यन्ति ।

उत्सवदिनम् उत्साहदिनम् ।

ଅଭ୍ୟାସ : (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ଭବିଷ୍ୟତ୍କାଳେ परिवर्तनं करोतु :- (ଭବିଷ୍ୟତ୍ କାଳରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କର ।)

କ	माधवः पठति । माधवः पठिष्यति ।	घ	नलिनी फलं खादति ।
ख	मिता हसति ।	ङ	विद्या कार्यं करोति ।
ग	गोपालः कटकं गच्छति ।	च	कविः कवितां लिखति ।

୨. उदाहरणानुसारं वाक्यं रचयतु । (ଉଦାହରଣ ଅନୁସାରେ ବାକ୍ୟ ଲେଖ)

अहम्	वयम्	अहं पठामि ।	वयं पठामः ।
खादामि	खादामः	१.	
हसामि	हसामः	२.	
तिष्ठामि	तिष्ठामः	३.	
गायामि	गायामः	४.	
लिखामि	लिखामः	५.	

୩. उदाहरणानुसारं वाक्यं रचयतु । (ଉଦାହରଣ ଅନୁସାରେ ବାକ୍ୟ ଲେଖ)

अहम्	वयम्	अहं पठिष्यामि ।	वयं पठिष्यामः ।
खादिष्यामि	खादिष्यामः	१.	
हसिष्यामि	हसिष्यामः	२.	
स्थास्यामि	स्थास्यामः	३.	
गास्यामि	गास्यामः	४.	
लेखिष्यामि	लेखिष्यामः	५.	

୪. स्तम्भं मेलयतु । (ସ୍ତମ୍ଭ ମେଳନ କର)

हसामि	खेलामः
लिखामि	लिखामः
खेलामि	हसामः
तिष्ठामि	तिष्ठामः
गायामि	गायामः

୫. अक्षराणि सज्जीकरोतु । (ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକୁ ସଜାଇ ଲେଖ)

खे मि ला	-	खेलामि
मि खा लि	-	
स्या मि गा	-	
प ष्य ठि ति	-	
न्द क्र ति	-	
मः ह सा	-	
ठा प मि	-	

୬. मातृभाषया अर्थं वदतु । (ମାତୃଭାଷାରେ ଅର୍ଥ କୁହ)

अहम्	वयम्	अहं पठामि ।	वयं पठामः ।
खादामि	खादामः	୧.	
हसामि	हसामः	୨.	
तिष्ठामि	तिष्ठामः	୩.	
गायामि	गायामः	୪.	
लिखामि	लिखामः	୫.	

गमिष्यामः खादिष्यामः खेलिष्यामः एकदा
पठिष्यामः हसिष्यामः लेखिष्यामः सर्वदा

ବାସର: ବାର

ଏକବିଂଶ: ପାଠ:

ରବିବାସର:
ସୋମବାସର:
ମଙ୍ଗଳବାସର:
ବୁଧବାସର:
ଗୁରୁବାସର:
ଶୁକ୍ରବାସର:
ଶନିବାସର:

ଅଘ୍ନ ସୋମବାସର:
ଶ୍ଵ: ମଙ୍ଗଳବାସର:
ପରଶ୍ଵ: ବୁଧବାସର:
ପ୍ରପରଶ୍ଵ: ଗୁରୁବାସର:

ଅଘ୍ନ ବୁଧବାସର:
ହ୍ୟ: ମଙ୍ଗଳବାସର:
ପରହ୍ୟ: ସୋମବାସର:
ପ୍ରପରହ୍ୟ: ରବିବାସର:
ଶ୍ଵ: ଗୁରୁବାସର:
ପରଶ୍ଵ: ଶୁକ୍ରବାସର:
ପ୍ରପରଶ୍ଵ: ଶନିବାସର:

ଅଘ୍ନ ଶୁକ୍ରବାସର:
ହ୍ୟ: ଗୁରୁବାସର:
ପରହ୍ୟ: ବୁଧବାସର:
ପ୍ରପରହ୍ୟ: ମଙ୍ଗଳବାସର:

ଅଘ୍ନ ରବିବାସର: → ଶ୍ଵ: → ପରଶ୍ଵ: → ପ୍ରପରଶ୍ଵ:
ପ୍ରପରହ୍ୟ: ← ପରହ୍ୟ: ← ହ୍ୟ: ← ଅଘ୍ନ

ଶିକ୍ଷକାନ୍ ପ୍ରତି :- “ବାସର:” ଇତି ସ୍ଥାନେ ‘ବାର:’ ଇତି ପ୍ରଯୋଗ: ଅପି କରଣୀୟ:
ଯଥା - ରବିବାର: ସୋମବାର: ଇତ୍ୟାଦୟ: ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ଅଘ୍ନ = ଆଜି, ଶ୍ଵ = ଆସନ୍ତାକାଲି, ପରଶ୍ଵ = ତା ପରଦିନ, ପ୍ରପରଶ୍ଵ = ଅପରଦିନ
ହ୍ୟ = ଗତକାଲି, ପରହ୍ୟ = ତା’ ପୂର୍ବଦିନ, ପ୍ରପରହ୍ୟ = ତହିଁ ପୂର୍ବଦିନ

अभ्यास : (थळपाव)

१. अद्य गुरुवासरः ।

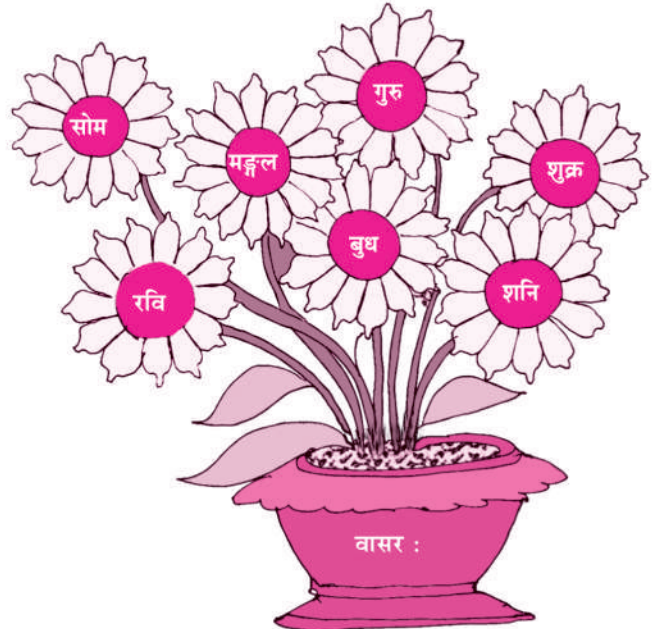
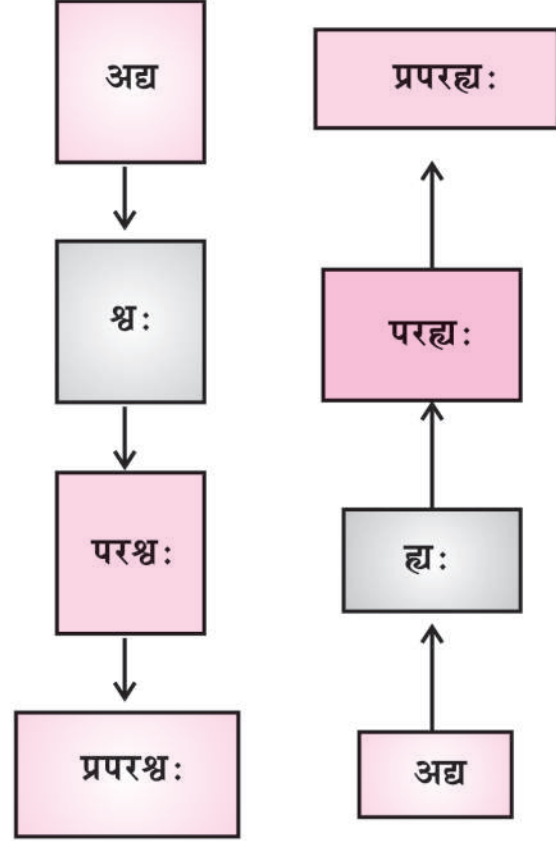
- क) श्वः..... वासरः ।
 ख) परश्वः वासरः... ।
 ग) प्रपरश्वः..... वासरः... ।

२. ह्यः रविवासरः ।

- क) सोमवासरः ।
 ख) मङ्गलवासरः ।
 ग) बुधवासरः ।
 घ) शनिवासरः ।

३. अद्य शुक्रवासरः ।

- क) गुरुवासरः
 ख) परह्यः ।
 ग) मङ्गलवासरः ।
 घ) श्वः : ।
 ङ) परश्वः..... ।

अव्ययप्रयोगः ଅବ୍ୟୟ ପ୍ରୟୋଗ

द्वाविंशः पाठः

एषः कुमारः । कुमारः प्रातः उत्तिष्ठति । ततः दन्तमार्जनं करोति । अनन्तरं योगाभ्यासं करोति । ततः स्नानं करोति । यदा दर्पणं धरति । तदा प्रतिविम्बं पश्यति । प्रसाधनात् परं देवपूजां करोति । अथ पठनगृहं गच्छति । अन्यत्र न भ्रमति । यत्र पठति तत्र लिखति । अत्र पठनसमये कुत्र अपि न गच्छति । सः गृहपाठं लिखति पठति च । प्रतिदिनं वार्तापत्रिकां पठति । संस्कृतवार्ताम् अपि शृणोति । सः दिवा भक्तं खादति । सायं प्रार्थनां करोति । नक्तं रोटिकां खादति । अधुना प्रान्तरे खेलति । सः एव बालकः भवति । सः कुतः भयं न करोति । सर्वदा गुरुजनं नमति । एकदा सः देशभक्तः भविष्यति । सः सर्वत्र प्रशंसितः भवति ।

शब्दार्थः-प्रातः -ସକାଳେ, उत्तिष्ठति-ଉଠିବୁ, यदा-ଯେତେବେଳେ, तदा -ଯେତେବେଳେ, अन्यत्र -ଅନ୍ୟଥାରେ, यत्र -ଯେଉଁଠାରେ, तत्र -ସେଠାରେ, अत्र -ଏଠାରେ, कुत्र -କେଉଁଠାରେ, अपि-ମଧ୍ୟ, च -ଓ /ଏବଂ, सर्वदा -ସବୁବେଳେ, वार्तापत्रिकाम्-ସମ୍ବାଦପତ୍ର, दिवा -ଦିନରେ, भक्तम्-ଭାତ, सायम्-ସନ୍ଧ୍ୟାରେ, नक्तम्-ରାତିରେ, रोटिकाम्-रोटि, अधुना -ବର୍ତ୍ତମାନ, प्रान्तरे -ପଡିଆରେ, एव - ହିଁ, कुतः - କେଉଁଠାରୁ, एकदा - ଦିନେ, सर्वत्र-ସବୁଠାରେ, अथ-ଏହାପରେ, अनन्तरम्-ଏହାପରେ, प्रतिदिनम्- ସବୁଦିନ । ततः - ତାପରେ, परम् - ପରେ, प्रसाधनात् परम् - ବେଶଭୂଷା (ସଜବାଜ) ପରେ ।

अभ्यासः:- (ଅଭ୍ୟାସ)

१. शून्यस्थानं पूरयतु - (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

- କ) कुमारः उत्तिष्ठति ।
- ख) योगाभ्यासं करोति ।
- ग) प्रसाधनात् परं करोति ।
- घ) ..यत्र..... पठति तत्र ।
- ङ) सः दिवा खादति ।

(अनन्तरं, भक्तं, लिखति, प्रातः, देवपूजाम्)

୨) ଶ୍ଟମ୍ଭମ୍ ମେଲୟତୁ (ସ୍ତମ୍ଭ ମିଳାଅ)

‘କ’

ଐଷ:

ୟତ୍ର

ସଂସ୍କୃତବାର୍ତ୍ତାମ୍

ଦିବା

ତତ୍ର

‘ଖ’

ପଠତି

କୁମାର:

ଶୃଣୋତି

ଲିଖତି

ଧାଦତି

୩) ବାକ୍ୟମ୍ ରଚୟତୁ (ବାକ୍ୟ ତିଆରି କର)

କୁମାର:	ପ୍ରାତ:	ଉତ୍ତିଷ୍ଠତି
ସ:	ସାୟମ୍	ପଠତି
ଐଷ:	ନକ୍ତମ୍	ଗଚ୍ଛତି
	ଅଧୁନା	ଲିଖତି
	ଐବ	

ନିଜପାଇଁକାମ : ଏହି ବିଷୟରୁ ୫ଟି ବାକ୍ୟ ମନେରଖ କୁହ ।

ରକ୍ଷ ଗୋମାତରମ୍

ତ୍ରयोविंशः पाठः

ରକ୍ଷ ରକ୍ଷ ମାତରମ୍
ରକ୍ଷ ଗୋମାତରମ୍
ସା ଦଦାତି ହିତକରଂ
କ୍ଷୀରମମୃତସନ୍ନିଭମ୍ । (୧)

ଧେନୁକ୍ଷୀରଘୃତଦଧି
ବାଳପୁଷ୍ଟିକାରକମ୍
ବୁଦ୍ଧିବର୍ଦ୍ଧନୋଚିତଂ
ସଦ୍ଗୁଣପ୍ରଦାୟକମ୍ (୨)

ଗୋମୂତ୍ରଗୋମୟେ
ଦେହଶୁଦ୍ଧିକାରକେ ।
ଶସ୍ୟଧାନ୍ୟବୃଦ୍ଧୟେ
ସର୍ବଦୋପକାରକେ । (୩)

शब्दार्थः - ଶବ୍ଦାର୍ଥ

ମାତରମ୍- ମା'କୁ, ଅମୃତସନ୍ନିଭମ୍- ଅମୃତ ସଦୃଶ, ଗୋମୂତ୍ରଗୋମୟେ- ଗାଈମୂତ୍ର ଓ ଗୋବର,
ଧାନ୍ୟବୃଦ୍ଧୟେ- ଧାନ ବଢ଼ାଇବାପାଇଁ । ସର୍ବଦୋପକାରକେ - ସର୍ବଦା + ଉପକାରକେ - ସବୁବେଳେ
ଉପକାରକ

इदं गीतं कण्ठगतं करोतु ।

ଅଭ୍ୟାସ : (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

କ) ରକ୍ଷ ——— ମାତରମ୍ ।

ଖ) ସା ——— ହିତକରମ୍ ।

ଗ) ——— ଅମୃତସତ୍ରିଭମ୍ ।

୨. ମାତୃଭାଷା ଅର୍ଥ ଲିଖନ (ମାତୃଭାଷାରେ ଅର୍ଥ ଲେଖ)

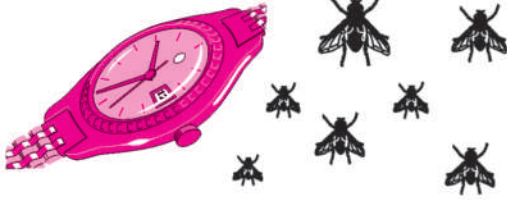
ମାତରମ୍, ଗୋମୂତ୍ର ଗୋମୟେ , ଦଦାତି, ସର୍ବଦା, ବାଲ :

୩. ସ୍ତମ୍ଭମେଳନ କର । (ସ୍ତମ୍ଭ ମିଳାଅ)

କ	ଖ
ରକ୍ଷ	ହିତକରମ୍
ଦଦାତି	ଉପକାରକେ
ସର୍ବଦା	ମାତରମ୍

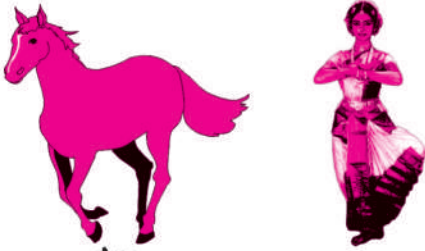
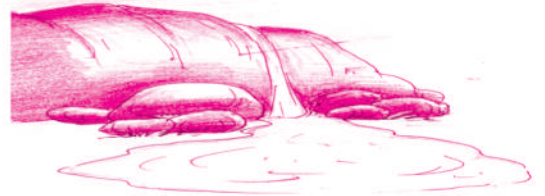
लालनगीतम्

घड घड घड घड गर्जति मेघ :
टरर टरर टर वदति भेक : ।

टिक् टिक् टिक् टिक् नदति घटिका
भण भण भण भण भणति मक्षिका (१)

वहति झरर झर रुचिरनिर्झर :
वहति ससर सर मन्दसमीर : (३)

टप टप टप टप याति घोटक :
नृत्यति थथथै थथै नर्तक : (४)

रौति कुक्कुट : कुक् कुक् कुक् कुक्
गच्छति यानं छुक् छुक् छुक् छुक् (५)

मन्दं मन्दं चलति कर्कट :
पश्यति वृक्षात् बालमर्कट : (६)

शब्दार्थ:- गर्जति -गर्जन करुछि, वदति- कहूछि, भेक:- बेक, नदति- बाजुछि, घटिका-
घड़ी, भणति- कहूछि, मक्षिका- मक्खि, रुचिरनिर्झर:- सुन्दर झरणा, मन्दसमीर:- धीरे
धवने, याति- यात्राछि, घोटक:- घोड़ा, नृत्यति- नाचूछि, रौति- बोलबोलछि, कर्कट :-
ककड़ा, बालमर्कट:- छोटा माकड़, वहति-बहूछि ।

सस्वरं साभिनयं च गानं करोतु

ଅଭ୍ୟାସ : (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

କ) ——— ଗର୍ଜତି ।

ଖ) ବଦତି ——— ।

ଗ) ଘଟିକା ——— ।

ଘ) ମକ୍ଷିକା ——— ।

ଙ) ——— ଚଳତି ।

୨. ମାତୃଭାଷା ଅର୍ଥ ଲିଖନ (ମାତୃଭାଷାରେ ଅର୍ଥ ଲେଖ)

ମକ୍ଷିକା, ନୃତ୍ୟତି, ଯାତି, ଭେକ :, କର୍କଟ :

୩. ସଂସ୍କୃତେନ ଅନୁବାଦ କର । (ସଂସ୍କୃତରେ ଅନୁବାଦ କର)

ଗର୍ଜନ କରୁଛି, ଚାଲୁଛି, ଦେଖୁଛି, ଗାଉଛି, ନାଚୁଛି ।

୪. ଶ୍ରେଣୀମେଳନ କର । (ଶ୍ରେଣୀମେଳନ କର)

କ	ଖ
ଘୋଟକ :	ସର ସର
ସମୀର :	କୁକ୍ କୁକ୍ କୁକ୍
ମକ୍ଷିକା	ଘଡ଼ ଘଡ଼ ଘଡ଼
ମେଘ :	ଟପ୍ ଟପ୍
କୁକ୍କୁଟ :	ଭଣ ଭଣ ଭଣ

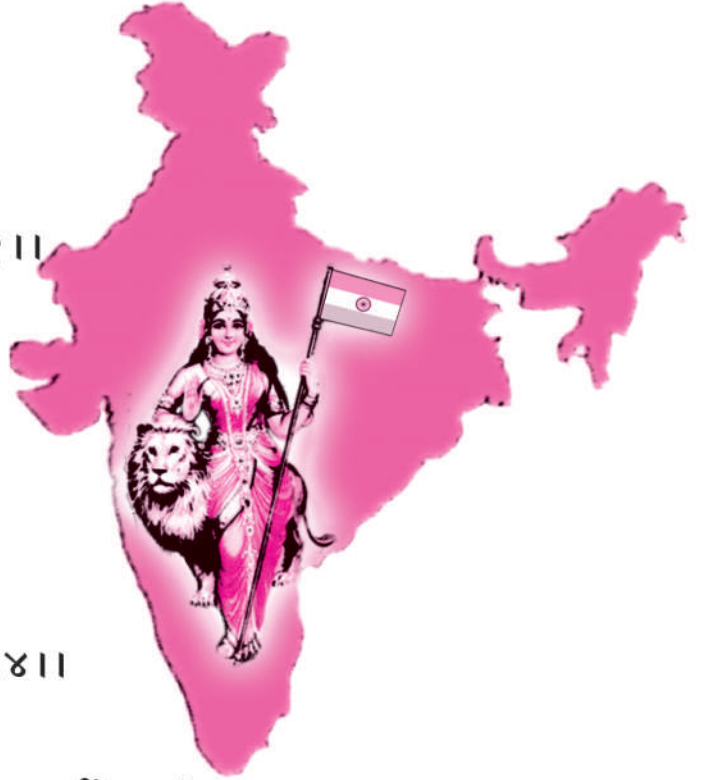
अहं नमामि

अहं नमामि भारतम्
अहं नमामि मातरम् ॥१॥

सत्यं वदामि सर्वदा
गायामि शुभं सर्वदा ॥२॥

दानं ददामि सर्वदा
मानं करोमि सर्वदा ॥३॥

गुरुं नमामि सादरम्।
हरिं स्मरामि सादरम् ॥४॥

कष्टपर्वते चरामि ।
दुःखसागरे तरामि ॥५॥

विपत्तिविपिने भ्रमामि ।
लोकहितं चिन्तयामि ॥६॥

ଶବ୍ଦାର୍ଥ:- शुभम्-ମଙ୍ଗଳ, सर्वदा- ସବୁବେଳେ, विपत्तिविपिने - ବିପଦପୂର୍ଣ୍ଣ ବଣରେ,
चिन्तयामि - ଚିନ୍ତାକରୁଛି, तरामि- ପହଞ୍ଚୁଛି, चरामि - ବୁଲୁଛି, स्मरामि- ମନେ ପକାଉଛି,
नमामि - ନମସ୍କାର କରୁଛି । माने कशेमि - ସମ୍ମାନ କରେ / ସ୍ୱାଭିମାନ ରକ୍ଷା କରେ ।

ଅଭ୍ୟାସ : (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ଇମାଂ କବିତାଂ ସଂସ୍ବରଂ ଗାୟତୁ । (ଏହି କବିତାକୁ ସ୍ବରରେ ଗାନ କର)

୨. ରିକ୍ତସ୍ଥାନାନି ପୂରୟତୁ- (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

କ. ଦୁଃଖସାଗରେ — ।

ଖ. ଗୁରୁଂ — ସାଦରମ୍ ।

ଗ. — ଶୁଭଂ ସର୍ବଦା ।

ଘ. ଅହଂ — ନମାମି ।

ଙ. — ଚିନ୍ତୟାମି ।

(ଭାରତମ୍, ନମାମି, ତରାମି, ଗାୟାମି ଲୋକହିତମ୍)

୩. ଏକେନଶବ୍ଦେନ ଉତ୍ତରଂ ଲିଖତ- (ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦରେ ଉତ୍ତର ଲେଖ)

କ. ଅହଂ କାଂ ନମାମି ?

ଖ. ସର୍ବଦା କିଂ ଗାୟାମି ?

ଗ. ଅହଂ କଂ ସ୍ମରାମି ?

ଘ. ସର୍ବଦା କିଂ କରୋମି ?

ଙ. ସର୍ବଦା କିଂ ବଦାମି ?

(ମାତରମ୍, ହରିମ୍, ସତ୍ୟମ୍, ଶୁଭମ୍, ମାନମ୍)

୪. ବାକ୍ୟାନି ରଚୟତ- (ବାକ୍ୟ ରଚନା କର)

ନମାମି

କରୋମି

ଗାୟାମି

ଦଦାମି

ଭ୍ରମାମି

ବଦାମି

अक्षरगीतम्

चतुर्विंशः पाठः

क च ट त प क च ट त प

काकः कायति का का

ख छ ठ थ फ ख छ ठ थ फ

बकः वदति

आ.....आ.....

ग ज ङ द ब

ग ज ङ द ब

व्याघ्रः गर्जति

गँ.....गँ.....

घ झ ढ ध भ

घ झ ढ ध भ

यानं चलति

घँ.....घँ.....

अ इ उ ण्

अ इ उ ण्

घण्टानादः

टिङ्.....टिङ्.....

ज म ङ ण न

ज म ङ ण न

वृद्धः करोति

खँ.....

खँ ।

गीतं सस्वरं गायन्तु

ଅଭ୍ୟାସ : (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂର୍ୟତୁ (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

କ) ——— କାୟତି କା - - କା ।

ଖ) ——— ବଦତି ଆ - - ଆ ।

ଗ) ——— ଗର୍ଜତି ଗଂ - - ଗଂ ।

ଘ) ——— ଚଳତି ଘଂ - - ଘଂ ।

ଙ) ——— କରୋତି ଖଂ - - ଖଂ ।

୨. ମାତୃଭାଷୟା ଅର୍ଥ ଲିଖତୁ (ମାତୃଭାଷାରେ ଅର୍ଥ ଲେଖ)

ଗର୍ଜତି, ବଦତି, କାୟତି, ଚଳତି, ବକ :

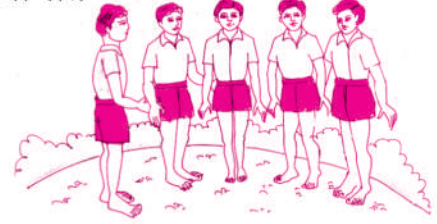
୩. ଶ୍ଚମ୍ଭମେଲନଂ କରୋତୁ । (ସ୍ଚମ୍ଭ ମିଳାଅ)

କ	ଖ
ଟିଙ୍ ଟିଙ୍	ବକ :
ଘଂ ଘଂ	କାକ :
କା କା	ବ୍ୟାଘ୍ର :
ଆ ଆ	ଧ୍ୟାନମ୍
ଗଂ ଗଂ	ଘଣ୍ଟାନାଦ :

बालकाः आयात

बालकाः आयात बालकाः आयात
बालकाः आयात सधीरम् ।
पंक्तिं कुरुत पंक्तिं कुरुत
पंक्तिं कुरुत सत्वरम् ॥

मण्डलं कुरुत मण्डलं कुरुत
मण्डलं कुरुत सधीरम् ।
उपरि कूर्दत उपरि कूर्दत
उपरि कूर्दत सुन्दरम् ॥

अधः उपविशत अधः उपविशत
अधः उपविशत सधीरम् ।
गीतं गायत गीतं गायत
गीतं गायत सस्वरम् ॥

मौनं तिष्ठत मौनं तिष्ठत
मौनं तिष्ठत सधीरम् ।
मन्दं हसत मन्दं हसत
मन्दं हसत सादरम् ॥

ଶିକ୍ଷାର୍ଥ:- आयात- थाय, सधीरम्- धीर, पंक्ति- पंक्ति, मण्डलं- वृत्ताकार, उपरि-
ଉପରକୁ, कूर्दत- ଢେଉଁ, अधः- ତଳ, उपविशत- ବସ, मौनं- ବୁଦ୍ଧ, तिष्ठत- ରୁହ, मन्दम्-
ଧୀର, हसत- ହସ ।

गीतं सस्वरं गायन्तु

ଅଭ୍ୟାସ : (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂର୍ୟତୁ (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

କ) ମୌନ ——— ।

ଖ) ——— ଗାୟତ ।

ଗ) ଉପରି ——— ।

ଘ) ବାଳକା : ——— ।

ଙ) ମଣ୍ଡଳ ——— ।

(ଗୀତ, ଟିଷ୍ଠତ, ଆୟାତ, କୂର୍ଦତ, କୁରୁତ)

୨. ମାତୃଭାଷାୟା ଅର୍ଥ ଲିଖତୁ (ମାତୃଭାଷାରେ ଅର୍ଥ ଲେଖ)

ମୌନମ୍, ଅଧ : , ଉପରି, ମନ୍ଦମ୍, ସଞ୍ଚିରମ୍

୩. ଶ୍ରେଣୀମେଳନ କରୋତୁ । (ଶ୍ରେଣୀ ମିଳାଅ)

କ	ଖ
ବାଳକା :	କୂର୍ଦତ
ଉପରି	ହସତ
ଗୀତମ୍	ଗାୟତ
ମନ୍ଦ	ଆୟାତ
ମଣ୍ଡଳ	କୁରୁତ

दशकूपसमा वापी दशवापीसमो हृदः ।

दशहृदसमः पुत्रो दशपुत्रसमो द्रुमः ॥

अर्थ : - एका वापी दशकूपैः समा भवति । एकः हृदः दशवापीभिः समः भवति ।
एकः पुत्रः दशहृदैः समः भवति । किन्तु एकः वृक्षः दशपुत्रैः समः भवति ।

काले वर्षतु पर्जन्यः पृथिवी सस्यशालिनी ।

देशोऽयं क्षोभरहितः सज्जनाः सन्तु निर्भयाः ॥

अर्थ : - उचिते काले वृष्टिः भवतु । भूमिः सस्यशालिनी भवतु । देशे क्षोभः (अस्थिरता) मा
भवतु । सज्जनाः निर्भयाः भवन्तु ।

पृथिव्यां त्रीणि रत्नानि जलमन्नं सुभाषितम् ।

मूढैः पाषाणखण्डेषु रत्नसंज्ञा विधीयते ॥

अर्थ : - पृथिव्यां जलम् अन्नं सुभाषितं च इति त्रीणि रत्नानि सन्ति । किन्तु मूढाः जनाः
पाषाणखण्डान् एव रत्नानि मन्यन्ते ।

प्रथमे नार्जिता विद्या द्वितीये नार्जितं धनम् ।

तृतीये नार्जितं पुण्यं चतुर्थे किं करिष्यति ॥

अर्थ : - जीवनस्य प्रथमे भागे भवता विद्या न सम्पादिता । द्वितीये भागे धनं न सम्पादितम् ।
तृतीये भागे पुण्यं न सम्पादितम्, एवं चतुर्थे भागे किं वा करिष्यति ?

वृक्षः कल्पद्रुमः साक्षाद् जीवजगद्धिताय च ।

ददाति शीतलच्छायां जीवनमौषधं फलम् ॥

अर्थ : - वृक्षः प्रत्यक्षरूपेण कल्पतरुः भवति । सः जीवस्य संसारस्य च कल्याणकरः
भवति । सः शीतलां छायां, पवनम्, औषधं, फलं च ददाति ।

ଅଭ୍ୟାସ : (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରୟତୁ- (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

- (କ) ଦଶକୃପସମା ।
(ଖ) ବର୍ଷତୁ ପର୍ଜନ୍ୟ : ।
(ଗ) ସଜ୍ଜନା : ନିର୍ଭୟା : ।
(ଘ) ପୃଥିବ୍ୟା ରତ୍ନାନି ।
(ଙ) ଚତୁର୍ଥେ କିଂ ?

(କରିଷ୍ୟତି, ତ୍ରିଣି, ସନ୍ତୁ, କାଳେ, ବାପୀ)

୨. ପାଦ ପୂରୟତୁ - ପାଦପୂରଣ କର ।

- (କ) ବୃକ୍ଷ : କଲ୍ପଦ୍ରୁମ : ସାକ୍ଷାତ୍ ଜୀବଜଗଦ୍ଭିତାୟ ଚ ।
..... ।
(ଖ) ପୃଥିବ୍ୟା ତ୍ରିଣି ରତ୍ନାନି ଜଳମନ୍ନଂ ସୁଭାଷିତମ୍ ।
..... ।
(ଗ) କାଳେ ବର୍ଷତୁ ପର୍ଜନ୍ୟ : ପୃଥିବୀ ସସ୍ୟଶାଳିନୀ ।
..... ।

୩. ସଂସ୍କର ଗାୟତ୍ରୀ । ସ୍ମରଣ କର ।

- (କ) ଦଶକୃପସମା ବାପୀ ଦଶବାପୀସମୋ ହୃଦ : ।
ଦଶହୃଦସମ : ପୁତ୍ରୋ ଦଶପୁତ୍ରସମୋ ଦ୍ରୁମ : ।।
(ଖ) ବୃକ୍ଷ : କଲ୍ପଦ୍ରୁମ : ସାକ୍ଷାତ୍ ଜୀବଜଗଦ୍ଭିତାୟ ଚ ।
ଦଦାତି ଶୀତଳଚ୍ଛାୟାଂ ଜୀବନମୌଷଧଂ ଫଳମ୍ ।।
(ଗ) ପ୍ରଥମେ ନାର୍ଜିତା ବିଦ୍ୟା ଦ୍ଵିତୀୟେ ନାର୍ଜିତଂ ଧନମ୍ ।
ତୃତୀୟେ ନାର୍ଜିତଂ ପୁଣ୍ୟଂ ଚତୁର୍ଥେ କିଂ କରିଷ୍ୟତି ।।

वदतु संस्कृतम् (ସଂସ୍କୃତ କୁହନ୍ତୁ)

मम नाम.....

ମୋର ନାମ.....

भवतः नाम किम् ?

ଆପଣଙ୍କ ନାମ କ'ଣ ?

भवत्याः नाम किम् ?

ଆପଣଙ୍କ ନାମ କ'ଣ ? (ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ)

आगच्छतु । उपविशतु ।

ଆସନ୍ତୁ । ବସନ୍ତୁ ।

किं सर्वं कुशलम् ?

କ'ଣ ସବୁ ଭଲ ତ ?

स्वास्थ्यं कथम् अस्ति ?

ଦେହ କିପରି ଅଛି ?

उत्तमम् अस्ति / नास्ति ।

ଭଲ ଅଛି / ନାହିଁ

कृपया..... ददातु ।

ଦୟା କରି ଦିଅନ୍ତୁ ।

स्वीकरोतु ।

ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ ।

अहम् अल्पं संस्कृतं जानामि ।

ମୁଁ ଅଳ୍ପ ସଂସ୍କୃତ ଜାଣେ

भयं मास्तु, धैर्येण वदतु ।

ଭୟ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ , ଧୈର୍ଯ୍ୟ ସହିତ କୁହନ୍ତୁ ।

ପାଠ୍ୟ ଶସ୍ତ୍ର

୧. ଅର୍ଦ୍ଧବାର୍ଷିକ ବୋଧ ଆକଳନ ନିମନ୍ତେ :-

ଗଦ୍ୟ : - ପ୍ରଥମ ପାଠରୁ - ଦ୍ଵାଦଶ ପାଠ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

ପଦ୍ୟ : ତ୍ରୟୋବିଂଶପାଠ - * ରକ୍ଷ ଗୋମାତରମ୍
* ଅହଂ ନମାମି

୨. ବାର୍ଷିକ ବୋଧ ଆକଳନ ନିମନ୍ତେ :-

ଗଦ୍ୟ : - ତ୍ରୟୋବିଂଶପାଠରୁ - ଦ୍ଵାବିଂଶ ପାଠ (ଅବ୍ୟୟ ପ୍ରୟୋଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ)

ପଦ୍ୟ : ଚତୁର୍ବିଂଶପାଠ - * ଅକ୍ଷର ଗୀତମ୍
ସୁଭାଷିତାନି * ବାଳକାଃ ! ଆୟାତ

ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ - ଭାଷାକାଳିକା ପ୍ରଥମୋଭାଗଃ

ଉତ୍ତରରେ ଦେବନାଗରୀ ଲିପି ବା ନିଜଲିପି ଉଭୟ ଗ୍ରହଣୀୟ ।